

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

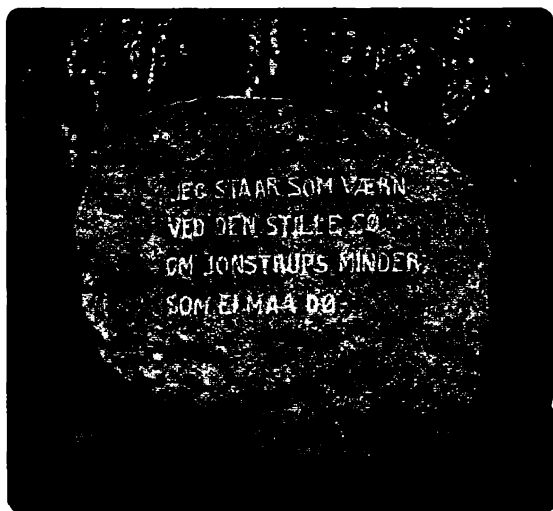
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JONSTRUPBOGEN

2DET BIND

1 9 2 4

REDIGERET AF R. C. MORTENSEN

KØBENHAVN

JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG - NJALSGADE 67

KROHNS BOGTRYKKERI

1924

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Mindestenens Historie. <i>Kristian Kristiansen</i>	5
Afrodites Øie. <i>R. C. Mortensen</i>	19
Legatstifteren Hans Hansen. <i>Carl F. L. Petersen</i> ...	24
Blaagaard Seminarium. <i>J. P. Jørgensen</i>	36
Jonstrupsamfundet. <i>Frigast Hansen</i>	60
Regnskab	61
Bestyrelse	62

---

vende frem for Tilhørerne, og for den æggende Appel, hvormed han manede Nutidens og Fremtidens Jonstruppere til at sætte Maalet højt for det Ungdomsliv, de fik den Lykke at leve her paa den gamle Borg.

Idet han fortolkede Erik Bøghs »Her frem, du Borgens Sønneskare« som særligt Udtryk for det samlevende Jonstrup, for Traditionen, kom han ind paa en Omtale af den fremtrædende Plads, Turene til »Afrodites Øje« efterhaanden havde faaet i Jonstruplivet.

Han opfordrede da stærkt de daværende Elever til at reuse Søen, som delvist var overgroet, og han tilføjede:

»Men jeg savner herude ved »Afrodites Øje« noget Jonstrupsk, »et eller andet Tingsted!

»Anton Nielsen taler om, at der inde i Skoven var en Sten-sætning, Eleverne i hans Tid samledes ved, og som de kaldte »Freyas Alter«.

»Jellingeseminaristerne slæbte langt ude fra Heden en vældig »Sten ned til Uffemindesmærket. Kloge Folk sagde, som kloge »Folk altid siger, at det gik aldrig. Men nu staar Stenen paa »sin Plads, og den forkynder for Efterverdenen, at »Lærerskolens »Sønner slæbte denne Sten« . . . o.s.v.

»Vi Sønner af Jonstrup maa have en Sten, der forkynder noget »lignende; og blev Sagen grebet rigtigt an, kunde man sikkert »baade faa Forstværnsnets Tilladelse og alt andet officielt i Orden. Der bør laves Noget ud af Jonstrups hellige Plet derude! »Gaa ud i Morgen og se paa Forholdene, faa Idéer og arbejde selv! »De behøver just ikke at *trille* Stenen herfra og til Skoven; men »skal den køres, saa kør den selv, og rejs den ogsaa selv derude! »Der maa da være praktiske Folk nok her paa Stedet.«

Imidlertid forløb der et Aarstid, uden at den fremsatte Tanke blev taget op til en alvorlig Behandling. Det sidste Stød til denne var bleven givet af et aabent Brev, som en Dag fandtes opslaaet paa Læsestuen og var skrevet af Rudolf Bruhn.

Der blev da indvarslet til Generalforsamling paa Musiksalen, og her viste det sig, at Stemningen var delt. Nogle var strax rede til at gaa i Ilden for Idéens Gennemførelse, medens de »besindige« selvfølgelig rystede paa deres lærde Hoveder og

mente, at et saadant Arbejde langt oversteg vore Kræfter, — ikke alene de fysiske, men ogsaa de pekuniære. Generalforsamlingen førte dog til, at man, som saa ofte før, valgte en Komité, bestaaende af to Medlemmer fra tredie Klasse, et Medlem fra anden Klasse og et fra første Klasse. Komitéen skulde undersøge Muligheden for Idéens Gennemførelse, og den gjorde i det hele taget et saa stort og til Tider lovlig lidet paaskønnet Arbejde, at dens Medlemmer fortjener at nævnes. Det var fra første Klasse Blomqvist, fra anden Klasse Th. Hansen og fra tredie Klasse Th. Foersom Hansen og K. E. Jensen.

Man androg Skovrideren om Tilladelse til at oprense Søen samt rejse en Sten lige overfor paa den anden Side af Vejen. Denne Tilladelse var vistnok ikke vanskelig at opnaa, og Komitéen gik da paa Jagt efter en Sten, der kunde egne sig til at minde Eftertiden om Jonstrup og dets Traditioner. Naar man fra Jonstrup spadserer ud til »Afrodites Øje« ad Vejen til Skovløberhuset og, ca. 1 km før man naar Søen, bøjer af til venstre, finder man lidt inde i Skoven ved Foden af en Bakke Stenens gamle Hvileplads. Da man fandt Stenen, laa den halvt dækket med Jord og med den hvælvede Side opad; man gravede da løs for at se, hvor dybt den gik i Jorden, og om den havde en Side, der kunde egne sig til at bære Indskriften. Det viste sig da, at dens Underside var jævn og flad, og Stenen egnede sig saaledes naturligt til det Brug, man agtede at gøre af den; men alligevel tænker jeg mig, at Komitéen har imødeset det forestaaende Arbejde med bange Anelser; thi vanskeligt laa den der ved Foden af Skrænten, og en ordentlig Kammerat var det; den er blevet anslaaet til 4000 kg.

Komitémedlem Th. Hansen paatog sig at bygge en Slæde eller Sluffe til at køre Stenen bort paa, og der blev gjort Overslag over Omkostningerne, idet man blandt andet forhørte sig om Prisen paa Stenhuggerarbejdet hos en københavnsk Stenhugger. For at kunne rense Søen maatte man have en Baad; men denne udlaantes beredvilligt af Gartneren paa Villa »Jonstruphøj«. Hos Ejeren af Maalovgaard laante vi Løftestænger samt Hakker og Kæder til Brug ved Transporten, altsammen ganske gratis, og endelig kunde Komitéen paa en ny General-

forsamling forelægge Resultatet af Undersøgelserne: Den samlede Udgift ved Stenens Flytning og Indskriftens Indhugning var anslaaet til 90 Kr. plus et energisk Arbejde af Eleverne. Man vedtog saa at søge Arbejdet gennemført, og de fleste lovede villigt at deltage. Komitéen vilde nu trække sig tilbage; men paa Generalforsamlingens Opfordring lovede den dog at fortsætte med Arbejdets Ledelse. Ogsaa i den følgende Tid maatte den døje adskillige Vanskeligheder: For det første med at planlægge Arbejdet. Jeg har for mig liggende en Arbejdsliste for første Klasse. Af denne ses det, at 1 Elev har arbejdet i 3 Dage, 7 har arbejdet 2 Dage, 18 1 Dag og 4 — slet ikke. Dernæst herskede der endnu nogen Tvivlraadighed blandt Eleverne med Hensyn til Arbejdets Vanskelighed. Saaledes hang der en Dag paa Læsestuen et »Aabent Brev« fra en udpræget Pessimist. Han mente, at Komitéens Arbejde var overfladisk. For at rejse en saadan Sten fandt han det nødvendigt at støbe et Fundament, der skulde gaa flere Meter ned i Jorden. Ligeledes frygtede han for, at flere under Arbejdet skulde brække Arme eller Ben. Omkostningerne anslog han til 500 Kr. Komitéen tabte imidlertid ikke Modet; af dens Svar kan jeg anføre, at den raadede Vedkommende til at lade sig ulykkesforsikre.

Fra anden Side blev fremhævet, at »Afrodites Øje« skulde være den idylliske, ubemærkede Plet, den var, kun kendt af Jonstruppere; derfor skulde man ikke rejse nogen Sten.

Men — En støttede Arbejdet, En, der i ungdommelig Begejstring ikke gav efter for nogen af os, det var Forstander Bredstrup; og det gav vort Arbejde et vældig solidt Grundlag, at vi vidste, han var glad for det, og at han sammen med os vilde staa inde for, hvad vi her udførte. Og saa tog vi fat. Baaden blev læsset paa en Vogn og i højtideligt Optog trukket ud til Soen, hvor vi satte den ud paa de vilde Vover, som den vist ikke i Mands Minde havde været i Berøring med. I hvert Fald trak den Vand som et Sold, saa at vi meget tit maatte stoppe dens Læk; men vi betroede dog vort Liv til de skrøbelige Planke og stod til Søs. Det var den 1. September 1917, at vi 3—4 Mand begyndte dette besværlige, men interessante Oprensingsarbejde.

Med lange Stænger og River stod vi og halede de lange Vandplanter indenbords. Vi var ikke ganske tørre paa Benene, og de fleste smed derfor Støvler og Strømper. Naar den drivvaade Last endelig tyngede saa meget, at Baaden var synkefærdig, stogede vi os i Land og læssede af paa Bredden under Grantræerne. Det var et Stykke Arbejde, som ingenlunde var ufarligt, og som man vist skal være 20 Aar for med Humør at gaa i Gang med; det tog mange Dage og mange Baadlaster; men rensat blev Søen virkelig, saa ikke en eneste Plante vovede at stikke Hovedet over Vandspejlet.

Saa var Slæden imidlertid færdig, og Opmærksomheden henvendtes paa Stenen. Der maatte graves dybt omkring den, og man fik ved Hjælp af svære Løftestænger med uendeligt Besvær loftet den op og væltet den over paa Slæden, hvilket Arbejde tog flere Timer. Stort mere naaede vi ikke den første Dag, og flere var allerede bange for, at Arbejdet alligevel blev os for vanskeligt; men vi havde en fortræffelig Leder i min daværende »Kone«, J. P. Nielsen, der fungerede som en Slags Overingeniør, og vi fik da Slæden maset op paa Rullerne og skulde dernæst have den trukket op over Skrænten. Det saa ikke lovende ud; men heldigvis kom der en god Dag. Der var mødt mange Arbejdere, og vi halede saa vældigt i Kæder og Tove, at Slæden virkelig gled op over Skrænten med sin stolte Byrde, der selvfølgelig var surret solidt fast. En tilfældig Tilskuer vilde let have følt sig hensat til Harald Blaatands Dage; men den Kraftanspændelsens Alvor, der i dette Øjeblik betog os alle, fik en meget brat Afbrydelse. Netop som vi ved Opbydelsen af alle Kræfter lykkeligt var sluppet over Skrænten og endnu med hver Muskel spændt klyngede os til Tovet, brast dette, og vi satte os alle med Kraft og Samtidighed. Heldigvis stod Stenen fast, og da vi nu vel var naaet ud til Vejen, var Arbejdet ikke længer saa besværligt; dog gik der endnu et Par Dage, før vi naaede ud til Søen, og der maatte om Natten anbringes Lygte ved Stenen.

Endelig kom den Dag, da man med Besvær kunde vælte Stenen over paa Underliggerne, nogle tunge Sten, der i Forvejen var bragt derud, og da Stenen nu stod med Façaden ud

mod Søen, klang der et kraftigt jonstrupsk Hurra gennem Skoven.

Den københavnske Stenhugger gik saa i Gang med at hugge Indskriften. —

Komitéen havde ved Opslag paa Læsestuetavlen indkaldt Forslag til en velegnet Indskrift til Mindestenen, og daglig hang der nu samme Sted Papirlapper med Fyndord eller lyriske Vers.

Jeg skal anføre enkelte af disse Forslag: »Kundskab er Magt, men med Aand i Pagt«, »Kundskab er en Fører god«, »Staa Sten som Samlingsmærke for Jonstrups Sønneskarer stærke«, »Aarene rinde, Tiderne svinde, lad Traditioner ej blot blive Minde«. Enkelte Citater var der, f. Eks.: »Hvad vi øve, skal staa Prøve til de sene Tidens Dom«, og En skrev fyndigt: »Hid mig slæbte de, som stræbte her at samle under Kroner Jonstrups gamle Traditioner«. Paa Stenen kom til at staa: »Jeg staa som Værn ved den stille So om Jonstrups Minder, som ej maa dø«. Dette Forslag blev vedtaget efter en hemmelig Afstemning paa Musiksalen. Det er ikke almindeligt bekendt, hvem der er Forfatteren til Verset, og jeg skulde ikke have meddelt det, dersom jeg ikke fra Jonstrupbogens Redaktør havde faaet en indstændig Anmodning om ikke alene at skrive denne lille Beretning, men ogsaa — for den historiske Sandheds Skyld, som han gentagne Gange sagde, vedgaa, at det er mig, der er Forfatteren.

Det viste sig under Behandlingen af Stenen, at den var ualmindelig haard at hugge i, saa at Stenhuggerarbejdet blev besværligere og derfor ogsaa noget dyrere end ventet; men Komitéen var ikke raadvild. Stenens Façade var omtrent flad og jævn; men der maatte dog hugges enkelte smaa Stensplinter af, for at Indskriften kunde komme til at staa tydeligt; disse smaa Stykker blev omhyggeligt opsamlede og derefter solgt ved en rask Læsestueauktion som værdifulde Erindringer om Arbejdet; jeg gemmer endnu en saadan lille Granitstump og husker saa tydeligt Auktionarius' tapre Anstrengelser for at drive Prisen saa højt op som muligt.

Endelig var man da saa vidt, at Dagen for Stenens Afsøring kunde fastsættes. Det blev Søndag den 14. Oktober 1917. Man opfordrede gennem Bladene Jonstrupperne af alle Aargange

til at møde, og der var da ogsaa modt en Del, der deltog i Turen ud til »Afrodites Øje«. Trommen og Fanen var i Spidsen, og jeg tror nok, vi alle følte os lidt stolte over, at Værket var lykkedes; der blev sunget en Sang, der i Dagens Anledning var skrevet af Aage Holck, og saa traadte Forstander Bredstrup frem og holdt sin prægtige Tale:

»Det er et godt Arbejde, De har udført i denne Eftersommer. Denne mægtige Sten har De gravet op et Sted inde i Skoven og slæbt den et forsvarligt Stykke Vej herhen. De har jo nok været mange om det; thi Jonstrup har aldrig haft saa mange Elever som i det Aar, Stenen er blevet rejst. Men alligevel, det *var* et godt Stykke Arbejde. Jeg ønsker Dem til Lykke dermed; thi den Ungdom, som under Sang og Liv og Munterhed har sat denne 8000-pundige godt i Fod heroppe, det er ikke nogen blaseret Ungdom.

Men saa skulde Stenen have en Indskrift. Hvad skulde der staa paa den? Vel noget, som paa en eller anden Maade tog Varsel af denne Kraftudfoldelse? Et Ønskets, et Haabets eller maaske endog et Løftets Ord for Fremtiden?

De skrev:

»Jeg staar som Værn ved den stille Sø
om Jonstrups Minder, som ej maa dø.»

Det er ikke et Ord, der gaar paa Fremtiden, i hvert Fald ikke i første Række. Tværtimod, dette med Minderne viser tilbage paa de Dage fra fordum, de henfarne Aar.

At mindes, er det noget for unge? De unge lever jo i Fremtiden. At mindes, det er vel de gamles Sag.

Hertil vil jeg sige, at man bliver hurtig gammel paa Jonstrup. En Jonstruppers Liv varer 3 Aar, det er det hele. I det første spirer han, i det andet grønnes han, og i det tredje ældes han. Det gaar i en Hast, og inden han véd et Ord deraf, er de tre Aar omme. Saa snorer han sin Ransel og tager sin Violinkasse, og saa er der ikke mere. Jonstruppertiden, dette lille, korte Afsnit af et Liv, er blevet til et Minde, men et Minde som ikke maa dø.

Derfor, som jeg ønsker Dem til Lykke med Stenen, saa on-

sker jeg Dem ogsaa til Lykke med Indskriften. Naar De i Fremtiden som Jonstruppere emeriti kommer her forbi, vil De staa stille og se paa Stenen og læse Indskriften igen. Og saa kommer Minderne af sig selv. Der er mange, saa mange som Dage i et Aar, og de er brogede og mangeartede. Men jeg er en gammel Skolemester, og paa Skolemestervis vil jeg prøve paa at inddele Stoffet. Jeg tror, der passende kan blive 3 Hovedpunkter i den Disposition.

Først nævner jeg de Minder, der knytter sig til Klassen. Her er et Omraade, hvor den jonstrupske Sprogdannelse- og Sprogfornylelsesevne har sat sine frodigste og kraftigste, sine skønneste og saftigste Skud. Og det er blevet til Minder, som ikke *kan* dø. Men til Klassens Timer knytter der sig vel ogsaa Erindringer af en anden Art, Erindringer om en og anden Time, hvor ens Øjne blev opladte for noget sandt og smukt, hvor ens Lyst til at blive Lærer blev styrket, hvor man blev taget om Hjertet af et Ord, som kom fra Hjertet. Og det hører til de Jonstrups Minder, som ikke *maa* dø.

Saa nævner jeg den Gruppe af Minder, som knytter sig til Kammeratlivet, harmløse og muntre, kaade og viltre, og det er Minder, som ikke *kan* dø. Blandt dem vil der maaske være nogle af en mere stille og inderlig Art, Erindringer om et ærligt Vennesind og trofast Venskab. Det er Minder, som ikke *maa* dø.

Og endelig nævner jeg de Minder — de betydeligste og værdifuldeste af dem alle —, som hver har for sig om personlige Oplevelser, Drømme og Længsler, maaske aandelige Kampe med Nederlag og Sejre. Mange af disse Minder vil paa en forunderlig Maade være knyttet til denne Skov, den, som vi i jonstrupsk Forstand kalder vor, og ikke mindst til dette Sted, Festpladsen ved den stille Sø.

Jeg stod engang her med to gamle Jonstrupelever fra før min Tid. Jeg viste dem Søen og talte med dem om den Betydning, den har for nuværende Elever. Den ene af dem sagde: »Saadan var det ikke i min Tid, og jeg kan slet ikke huske denne Sø.«

»Jo,« sagde den anden, »jeg husker den godt nok. Her gik jeg ofte ud, naar jeg trængte til at være ene, naar jeg var mis-

fornøjet med Verden eller misfornøjet med mig selv. Jeg laa tit derhenne i denne Krog og saa ud over Søen og op paa Skyerne.« Denne Mand var en af Jonstrups mest kendte Sønner, *Morten Larsen*, den jydsk Frimenighedspræst. Og han er ikke den eneste, der har Minder herfra fra Tiden, før Søen blev opdaget.

En Dag for mange Aar siden stod her et muntert Selskab af unge, livsglade Mennesker, unge Piger og unge Mænd. Og en af dem pegede ud over Søen og raabte halvt i Spøg og halvt i Alvor: »Den skal hedde Afrodites Øje.« Og saaledes fik den stille Sø det Navn, den bærer blandt Jonstrupperne den Dag i Dag. Denne Mand var Skoleinspektør R. C. Mortensen.

Jonstrups bedste Minder knytter sig til Skoven. Det véd vi Jonstrupperne godt. Om Foraaret, naar Skoven springer ud, melder Vaaren sig for os med en jonstrupsk Sang, den om Naturen, som holder Pintsefest. Thi hvor skulde vel den Lund være, der fortæller om sin Lykke, om det ikke var Jonstrup Skov? Hvor ringer vel Naturen sin Fest ind som i disse Kroner? Og hvor synger Skovens Due som her? Den Sang kalder jeg jonstrupsk, saa sandt C. J. Boye var Jonstrupper, og har han ikke digtet den herude, saa har dog nok i hvert Fald Skoven her levet i ham som et Jonstrups Minde. Og naar det, som nu, gaar stærkt mod Allehelgen, naar Løvet gulnes, og Bladene falder af, et efter et, til det sidste er faldet, og Træerne rækker deres nøgne Arme mod Himlen, som bad de om at løves paany, og Granerne staar alvorligt og stille og ser til ovre fra den anden Side af Søen, da melder Efteraaret sig for os Jonstrupperne med en jonstrupsk Sang, den om Aaret, der hælder dybt i sin Gang, om Lunden, der ødes og om Markens Blomst, der synker med Livets Fald. Jeg kalder den Sang jonstrupsk, saa sandt C. J. Boye og Carl Mortensen var Jonstrupperne.

Jonstrups gode, skønne Minder maa ikke dø. Det vilde de vel ikke heller, selv om Stenen ikke var blevet rejst. Men nu staar den her og vil hjælpe os med at holde Minderne fast, og saa længe Jonstrup Lærerskole er til, saa længe vil dens Elever samles til Fest ved »Afrodites Øje« — ja, om det skulde være om 200 Aar.

Og ud af Minderne i de unges Sind skal der voxte Mand-

domsgerning til Folkegavn og Grøde. Derfor, naar nu Dækket drages til Side for Stenen, saa lad os stille blotte vore Hoveder i Ærbødighed for Jonstrups Minder, som ej maa dø.«

Denne Tale var os den varmeste og mest kærkomne Anerkendelse af vort Arbejde, og vi følte os Alle forenede ved den Kærlighed til Jonstrup og hele Jonstruplivets Ungdomspoesi, som hans Ord bar Vidne om. Ogsaa Rudolf Bruhn talte:

»Ja lev, saa din Ungdom kan mindes
 »med Smil under snelvide Haar!
 »Lad Grønt fra de Skove findes,
 »der sprang ud i din Ungdoms Vaar!
 »Lad Nattens Lysskær fra Skove
 »dig følge, hvor end du maa bo.
 »saa kan du som Olding love
 »din Ungdoms lyse Tro.«

»De vil mindes, at Sigurd Slembe, da han frygtede for at blive dræbt, udraabte disse Ord: »I myrder jo ikke mig alene, men tusinde, tusinde Tanker for mit Fædrelands Vel! Jeg har jo Intet faaet gjort, ikke saaet et eneste lille Korn, ikke lagt en Sten paa en anden, som kan vidne, jeg har været til.«*) Han vil altsaa nødigt dø, fordi han føler, at han endnu ikke har faaet udrettet noget. Hans Ord staar da som det skønneste Udtryk for Villien til at udøve en Manddomsgerning. Han vil nødigt resignere i Bevidstheden om Intet at have naaet, intet Mærke have sat sig og intet Eftermæle at faa. Det maa i Sandhed ogsaa være tungt at dø ung, inden man har faaet Noget udrettet, og I, Borgens unge Sønner, I nuværende Jonstruppere, I har faaet Noget udrettet. Naar I engang kommer herud med en Hjertenskær eller med Børnebørnene, naar Sønnesønnen skal paa Jonstrup, da kan I lade jeres gamle, krogede Haand ligesom kærtegnende glide hen over Stenens knudrede Granit og sige: Ja, se, min Dreng, den har jeg været med til at rejse. Ih, hvor vi slæbte! Den kom paa Ruller herudad Vejen, vi trak den i Toug og Lænker, ja, og en Dag sprang Lænken, og vi satte os Allesammen lige saa nydeligt! Sønnesønnen vil vel stirre be-

*) Bjørnson: Sigurd Slembe, femte Akt, 2den Scene.

undrende paa Stenen og Bedstefaderen, og den gamle Mand vil ranke Ryggen: Han har været med til at rejse et Minde, der vil *staa*.

Ja, vi siger dette med et Smil, men der er, som i al jonstrupsk sund Glæde, Alvor bag: De har lagt Sten paa Sten, og det vidner om, at De, netop *De*, »Borgerne«, har rejst et Minde om, at *De var til*. Det er en Bautasten, rejst til Minde, ja — og som Minde om Jonstrupperaand endnu i vore Dage. Det er en Bedrift, dette her, kærnedansk i al dens Jævnhed. Det er ikke en Niels Juels Bedrift derude fra det sortladne Hav, det er ikke en Arild Hvitfeldts, men det er i al Fredelighed og Beskedenhed et Vidnesbyrd om det samme Stykke Danskhed som Soldaterne udviste, da de ved Tilbagoetoget fra Dannevirke støt og jævnt trak Kanonerne med sig. Det er Hverdagens Mod, det er Trofasthed og Udholdenhed, som Stenen hviler paa her i Dag!

Det er derfor med Tak og med Beundring, vi mere eller mindre gamle Borgere ser Stenen her i Dag. En Tak, fordi De havde Pietet og Forstaaelse af Mindernes Værd, og Beundring, — ja simpelthen fordi *De fik det gjort*. Det lover godt for Jonstruperaanden af 1917, at dette her har kunnet lade sig gøre. Jeg tvivler ikke om, at de ældre Aargange fra Sovesalenes Tid, da man jo omtrent stod paa samme Tid og med samme Ben ud af Sengen, og da man tænkte i Takt, — at de var sammentømrede i den Grad, at det her udførte Arbejde havde været dem en let Sag; men i vor Tid med alle dens halvfemsindstyre højt udviklede og personligt udviklede Individualiteter skal der Aand og Samfølelse til, for at Sligt skal kunne lykkes. For nogle Aar siden, da harmedes vi gamle Borgere, naar vi kom ud i Skoven: Ikke alene *Søen* vanrøgtet, nej; men de *levende Væsener* vantrivedes, syntes vi. Borgere af 2den Klasse og 3die Klasse kunde komme ind i Skovløberhuset og spørge om, hvor egentlig *Søndersø* laa!! Det var, som at se Folk gaa med Skyklapper midt ude i Sommerens og Solens Eventyrskove og Enge. De fortjente ikke at være Jonstrupper, og de var jo ikke Jonstrupper. En af Borgens bedste Sønner holder ikke af at komme herud, har han sagt. Det er ham, naar han kommer her, som om han kommer til sit Barndomshjem og Fader har taget sig en anden Kone,

og andre Børn leger i Haven, og Alt er forandret, men for nogle Uger siden cyklede han ud til Maaløv Bakke og saa ned over Borgen, han blottede sit Hoved, bad Fadervor, plukkede nogle Blomster og kørte saa hjem igen. Ser De, mine Herrer, det er Pietet. Sligt vil baade opmuntre og anspore Dem, som har Vagt om Borgens Ære nu. De lever der under spejdende, vagtsomme Øjne, de ældre Slægtleds, der stirrer mod Borgen. Gud give, de maa se den hellige Ild altid være tændt som Vagtblus paa Borgens Tinder, se en lys og glad, kærnesund Ungdom færdes paa Jonstrup. Hver føle sig som en vordende ung Lærer, ikke som en sur og sær Seminarist.

— Dette er en Mindesten om Jonstrups Ungdom 1917; og denne Sten vil for Dem som for alle os Andre være en Mindesten for de Ungdomsaar, der knytter sig til Ordet *Jonstrup*. En Gang før eller siden vender De tilbage hertil og staar ved det synlige Minde om Deres Ungdoms Bedrift, staar her alene — *alene*. Ja, thi til Jonstrups Minder, som ej maa dø, hører ogsaa de Stunder, da de gik herude ganske alene. Maaske var det en Novemberkvæld, og Sindet græd omkap med sorte, vaade Stammer, eller det var i lyse Majnætter, — at De stod ved Offerstenen her og drømte om Stordaad og Vikingefærd. Her vil De kendes, som da De var bedst!

Ja lev, saa din Ungdom kan mindes
langt op under snehvide Haar,
og lad Grønt fra de Skove findes,
som sprang ud i din unge Vaar.

Lad dette Sted være Helligdommen, Templet med Stenen dybt inde i Skoven! Lad det være der, Deres Tanke søger hen, naar De søger ud fra de trange Skolestuers trættende Arbejder, som De faar nok af, mens De røgter Deres Kald ude i Livet. Trøst Dem i Tanken om, at der var en Tid, da De kunde tage et Tag, — en Tid, da De aldrig gav op.

Lad nu Stenen vidne for Brødre Landet over! Som en Bauta-sten vil den knejse over Deres Gerning og Deres Navne. Og hugges disse Navne end aldrig i Granit, gør det ikke Noget. I Min-

dets Guld og i taknemmelige Hjerter dér er de sikrere. Jeg hader den Tanke, selv om jeg ellers holder af den gamle Drikkeviser, der fremsætter den: Om hundred Aar er Alting glemmt! Nej, det er ej! Ja, De og jeg, selve Navnene, er maaske glemmt, men ikke Sporene af vor Gerning, hvis den er udført i den rette Aand.»

Tavse og grebne af Øjeblikkets Stemning stod vi, da Stenen afsløredes, og derefter klang »Og hør du gamle, gamle Borger« ud over Søen.

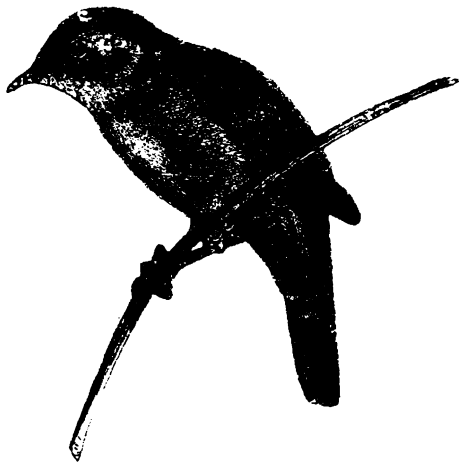
Der var Sold paa Borgen om Aftenen, og der blev sagt endnu meget smukt, der vidnede om den Kærlighed til Jonstrup, der lever hos nuværende saavel som tidligere af Borgens Beboere. Der var Stemning, som der altid er, hvor Jonstrupperne kommer sammen.

Saa var der kun tilbage at bringe alle laante Redskaber samt Baaden tilbage og lade afholde Auktion over Slæden, der indbragte ialt 5 Kr. 61 Øre. Komitéen kunde nu forelægge Regnskabet, der balancerede med 236 Kr. 58 Øre, eller rettere ikke balancerede, da der var et lille Underskud. Af Indtægterne hidrørte de væsentligste fra Eleverne selv, der til Mindestenen havde ydet 117 Kr. 94 Øre og til Festen 92 Kr. 25 Øre. Stenhuggerarbejdet kostede 100 Kr., Festen 90 Kr., og de i sin Tid bebudede Udgifter til brækkede Ben o. l. indskrænkede sig til Godtgørelse for et Lommetørklæde, der betaltes med 50 Øre, og Godtgørelse af et Par Brillor — 4 Kr., hvilken sidste Post oven i Købet ikke udbetaltes.

Nu staar Stenen derude ved Søen. Vi sagde den vort Farvel, og flere Hold har taget Afsked med Jonstrup derude siden den Tid; men jeg tror, at hver Jonstrupper i sin Sjæl har rejst en saadan Mindesten. Skjult staar den, og under vort daglige Arbejde bemærker vi den vel ikke; men sker det en Dag, at din Tanke søger tilbage til Ungdomsdagene, og dit Blik bliver fjernt, da véd jeg, at ogsaa denne Mindesten vil tale sit stille Sprog om nogle af dine lykkeligste Ungdomsaar. Det er ikke de unges Sag at mindes, sagde Forstander Bredstrup i sin Tale; men saa unge vi er, naar vi drager ud fra Jonstrup, saa er vi dog »gamle Jonstrupper«. Jonstruptiden vender ikke tilbage, kan ikke vende tilbage, lad os da frede om dens Minder. Og med et Vers

af Holcks Sang ved Afsloringen slutter jeg dette lille Kapitel af Jonstrups Historie:

Du gamle Sten fra Skovens Gem,
saa staa nu ved »stille Sø«,
bær Jonstrups skønne Minder frem,
bevar dem, de maa »ej dø«
Og knyt til disse Kroner
de gamle Traditioner.
Fortæl de nye Sønner,
som Borgen hvert Aar kalder hjem,
at ingen tør rokke dem.

Sivsanger (*Acrocephalus phragmitis*),
der i sin Tid ynglede ved Afrodites Øie udfor Stenen.

AFRODITES ØIE

AF R. C. Mortensen.

Det oprindelige Navn paa den Skovmose, som nu spiller saa stor en Rolle i alle Jonstrupperes Liv, er Lille Seibeens Mose. Længere ude, paa begge Sider af Landevejen, ligger Store Seibeens Mose. Der var en Tid, da Formen Seidam havde Overvægten, men man anser den gamle Form Seibeen for den rette.

Det er mig, der har givet den idylliske lille Skovsø et pænere Navn. Seibeen — det lyder nærmest lidt grinagtigt, og i hvert Fald lyder det ikke poetisk. Men Afrodites Øie da, hvad skal vi sige om det Navn! Ja, jeg vil sige: Jeg beder om Forladelse, fordi jeg har givet Søen det Navn. Jeg tænkte ikke over, hvad jeg gjorde. Denne lille Skovsø — hvor himmelsk! Afrodite — hvor jordisk!

Saa langt tilbage, som jeg kan huske, har jeg tilbragt en meget væsentlig Del af min Fritid i Skoven. I den fordybede jeg mig, i den fandt jeg en Eventyrverden, som drog mig mere end noget Andet. Derude smeltede mit Sind sammen med hele Naturen, blev Eet med den. Det var en Fortryllelse!

I Begyndelsen holdt jeg mig i Skovens nærmeste Del, som dengang var et tæt Krat, men jeg var ikke $7\frac{1}{2}$ Aar gammel, da jeg første Gang vovede mig helt ud til Navnebøgen og Lille Seibeens Mose. Den var omgivet af en tæt Granplantning, og nu véd jeg, hvad jeg naturligvis dengang ikke havde den fjerneste Forestilling om, at disse Graner er akkurat lige saa gamle som jeg selv. De er voxede ud af Frøene, enten Aaret før jeg blev født eller samme Aar, — i sidste Tilfælde 1862. Bagved dem var der gamle, ranke Bøge og hist og her krogede Ege — en aaben Hoiskov, der dannede en skarp Kontrast til Partiet omkring den

lille Mose, hvor Granerne stod saa tæt, at jeg, saa lille jeg var, havde Møje med at trænge mig ind imellem dem. Endnu i Firserne, da jeg for stedse forlod Jonstrup, var Alt her saa tæt som i en Urskov.

I mine Drengaar var det overmaade sjældent, man herude ved Søen saa noget Menneske. Den Eneste, jeg kunde gøre nogenlunde Regning paa at se, var Skovløberen fra Studekrogen, og naar jeg saa ham, flygtede jeg i Hast — og i Angst. Alle Folk, ogsaa min Fader, sagde nemlig om ham, at han engang havde druknet en Dreng herinde i Skoven. Forresten holdt jeg mig i Skjul ogsaa for enhver Anden, der viste sig, men der gik under min hele Opvæxt Uger, uden at jeg saa et eneste Menneske, mens jeg strejfede om i Skoven. Her gik jeg da og betragtede Fuglene og alle de andre Dyr, og hvad Pan ellers har at byde paa, og i Granerne ved Skovsoen havde jeg et af de allerbedste Tilflugtssteder. I flere Aar byggede et Par Vildænder i Mosens allerbageste Del, og i mange Aar saa jeg hyppigt fra Grankrattet det hvide Musevaagepar, der havde Rede i et ubestigeligt Træ et Stykke bagved Mosen. Det melankolske Musevaageskrig oppe fra Himmelrummet, Snaafuglenes Sange nede fra Træer og Buske, og de mange underlige Lyd ude fra Vandet — Altsammen var det mig til Lyksalighed.

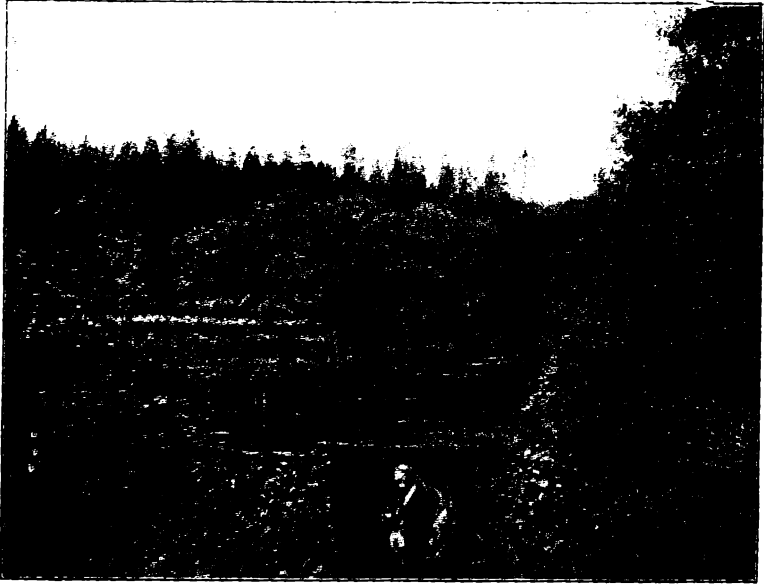
Engang i mine tidligste Udflugtsaar, da jeg paa Hjemturen mod Sædvane fulgte Landevejen i Stedet for at stryge gennem Krat og Eng, mødte jeg Dahlerup og hans Kone*) mellem Rævebakke og Storebakke. Han trængte ihærdigt ind paa mig med sin bestandige Spørgen: »Hvad tænker Du paa, naar Du gaar herude i Skoven?« Jeg blev ham imidlertid Svaret skyldig, for jeg tænkte egentlig slet ikke. Hvad jeg saa og hørte, var mig Musik og Æstetik. Jeg rammer nærmest det Rette, naar jeg siger, at jeg i denne Ensomhed var betaget af en hensmeltende Andagt.

Da jeg blev ældre, begyndte jeg at tænke over Et og Andet, og Bøgerne i Seminariets og i Faders Samlinger blev nu tagne til Hjælp, naar det gjaldt om at udfinde Navnet paa et Dyr eller en Plante, jeg havde lært at kende ude i det Fri; men blev Sko-

---

*) Dahlerup var Lærer paa Jonstrup fra 21. Oktober 1863 til 18. Juni 1870.

ven mig end paa den Maade en Kundskabskilde, saa ophørte jeg ikke derfor til Tider at give mig hen til den blot og bart for Æstetikens eller Andagtens Skyld, og kom der Unge tilhuse, og vi drog tilskovs under Sang og Leg, ja saa var Skoven, — selv et Eventyr —, den bedste Ramme om det Eventyrliv, vi Unge levede med hverandre. De overgivne Ord, de muntre Sange, de

Afrodites Øie. — I Forgrunden H. Mortensen.

spænstige Skikkelser og de blanke, sjæfulde Øine, det var for mig aldeles ikke Tankeobjekter, men Noget, hvori min Sjæl flød hen som Sommerfuglen i den solvarme Sommerluft. Og hvis Dahlerup var kommen vandrende til mig, mens vi tumlede os her i Skoven, og havde spurgt mig: »Hvad tænker Du paa?« da var jeg atter bleven ham Svar skyldig, for jeg tænkte ikke, og jeg vidste ikke, at jeg ikke tænkte.

Og hin Aften — engang først i Firserne —, da vi stod derude, hvor nu Mindestenen staar — den Aften, da jeg i kaad Begejstring løftede Armene og raabte ud over den stille Sø: »Du skal

hedde Afrodites Øie!« da var det ikke Afrodite, der begejstrede mig, nej, det var den Sang og Klang, der var inde i mig og uden om mig, det var Livsglæde og Livsmod og Farver og Lys og Sol og Vind og muntre Ord og blanke, sjælfyldte Øine! Mit Raab var fyldt med sprudlende, spruttende Glæde som den, der f. Ex. viser sig hos en Hund, der slippes løs og derpaa styrter afsted, boltrer sig, snurrer rundt om sig selv og springer gøende og tindrende glad op ad sin Herre. Hvad i Alverden har det med Afrodite at gøre! Men jeg udraabte jo dog hendes Navn, vil man sige. Javist, gjorde jeg det, for et Navn maatte min Jubel have at klæde sig i, og saa fløj den ind i det første det bedste — Omtanke var der ikke Sans for! Er der Nogen, der ræsonnerer, mens han jubler!

Og saa gik vi hjem — med Sang og Klang, og jeg for min Part tænkte ikke mere paa mit Raab; men Stenen af Haanden og Ordet af Munden er ikke mere i vor Magt, og det fik jeg at føle.

Jeg forlod Jonstrup, jeg blev Borger i København, og derinde traf jeg saa en Dag paa et Maleri, hvorunder der stod saadan Noget som: Parti fra Afrodites Høi. Da slog det mig som et Lyn, at det Navn, jeg havde slynget ud over Søen, var grebet af Andre og var sagt til den fremmede Maler. Det var ganske vist bleven misforstaaet, men alligevel: Det var jo levende!

Jeg tog ud til Jonstrup en af de følgende Dage. Jo, man brugte virkelig overalt Navnet Afrodites Øie, — forsaavidt man da ikke i Stedet for Øie sagde Høi, men dette sidste rettede jeg, hvorsomhelst jeg traf det, for det er der jo slet ingen Mening i. Inde i Skoven traf jeg en arbejdsklædt Mand, og ham spurgte jeg om Vei. Det var sandelig ikke, fordi jeg var i Tvivl, men det var for at prøve, om ogsaa han kendte Afrodite. Jo, sandelig forklarede han mig, at »denne here Vei den gaar forbi Apperdites Høi og ud til Ravnehus«. Apperdites Høi! Det var en fæl Forvanskning! men netop i den havde jeg da et Bevis for, at Navnet var trængt helt igennem, helt ned i Befolkningens, og der stod jeg da med den underlige Følelse, at jeg havde skabt Noget, som jeg ikke havde tænkt mig at skabe, havde leget med en lille Orm, der havde skiftet Ham og havde reist sig imod mig

som en Drage. Den Sten, jeg i Ubesindighed havde kastet ud i Rummet, var falden ned som et Bjerg. Det Ord, jeg i Extase havde raabt til Søen og til mine glade Venner, havde naaet hele Landet og laa nu paa Alles Læber.

Tro mig, du rænkefulde Afrodite, som tvang Mangfoldige ind i Taabelighed og Fortræd! Naar jeg vandrede ved den lille Sø i min Barndoms Paradis, da tænkte jeg ikke først og fremmest paa dine Øine, saa skønne de end er! For mig var Skoven virkelig ikke *dit* Rige men *Pans*. Og var Dahlerup kommen til mig, mens jeg raabte ud over det blanke Vand, og havde han da spurgt mig: »Hvad tænker du paa, mens du raaber saadanne Ord?«, da var jeg ikke mere bleven ham Svar skyldig, men havde smilet til ham og sagt: »Jeg tænker slet ikke, jeg bare glæder mig!«

Naar man er glad, saa veier man ikke sine Tanker og sine Ord og heller ikke Kammeraternes, — man er bare glad, det er det Hele! Og Afrodites Øie, det betyder slet ikke Afrodites Øie, men det betyder Sol og Himmel og Fuglesang som Ramme om sjælfulte Menneskeoie og et Venskab, som aldrig forgaar.

Og skal vi saa afskaffe det Navn og give Søen et andet! Lad den hedde Mindesøen, for det er det, vi mener, at den er. Naar vi drager ud til Afrodites Øie, saa drager vi ud i Mindernes Tempel.

Var det Afrodite, der fik Rudolf Bruhn til at foreslaa Borgens Sønner at reise en Sten ved Søen! Var det Afrodite, der begejstrede Kristiansen, da han forfattede Stenens Indskrift! Var det Afrodites Meriter, der blev taget til Text, da Forstander Bredstrup og Rudolf Bruhn holdt Tale ved Stenens Afsløring og Holek sang til dens Pris? Nei, nei og atter nei. Det, der har tryllet Stenen og Indskriften frem og baaret al vor Tale og Sang derude, det er de fælles Minder, og det er Skovens Poesi som Ramme om det Venskab, der aldrig forgaar. Paa *det* vandrer vi til Mindestenen, den, som vi har reist ved Mindesøen!

LEGATSTIFTEREN HANS HANSEN

Af Carl F. J. Petersen.

Stille og ubemærket gik Hans Hansens Liv hen; men han satte sig et Spor, der vil mærkes i lange Tider. Det er den 25. Marts 100 Aar siden, han blev født, og han skal derfor mindes paa særlig Maade. Hans Fader*), der hed ligesom han, var Bonde i Marbjerg i Flyng Sogn, og Hans Hansen maatte i sin Opvækst og første Ungdom hjælpe til med Gaardens Drift. I den Henseende levede han ganske under samme Kaar som sin 7 Maaneder yngre Skolekammerat og gode Ven, Bondesønnen, min afdøde Fader, Anders Pedersen fra Soderup i samme Sogn.

Pastor Lorentz Lorck, kendt først som Lærer i København (Borgerdydskolen og Sø-Etatens Skoler), senere især som Medlem af den grundlovgivende Rigsdag, kom efter 3 Aars Præstevirksomhed i Jydstrup og Valsøllille i Aaret 1836 som Præst til Hvedstrup, og han lagde snart Mærke til Hans Hansen og Anders Pedersen, der jo begge boede i hans Kommune. Han interesserede sig i særlig Grad for Landalmuens Oplysning, og det skyldtes hans Paavirkning, at Hans Hansen og Anders Pedersen fik Lyst til at blive Lærere. De blev da forberedt til Optagelsesproven paa Jonstrup, og det paa den Maade, at Lærer Jensen i Thorslundemagle gav dem Undervisning i Sang og Musik og Lærer Søren Peder Olsen (dimitteret fra Jonstrup 1827) i Flyng underviste dem i Vintermaanederne i de øvrige Fag. Det var ikke dem, der gik til Olsen, men ham, der kom til dem. De unge Mænd boede nemlig i nogen Tid skiftevis hos hinanden, og Olsen gik da snart til Marbjerg og snart til Soderup for at undervise dem.

---

*) Født 2. 2. 1789, død 30. 5. 1867. Han var gift med Sidse Hansdatter, som var født 27. 6. 1794 og døde 19. 7. 1876.

Den 25de og 26de Marts 1845 mødte der paa Jonstrup 25 unge Mænd til Optagelsesprøven, og deriblandt da ogsaa Hans Hansen og Anders Petersen. Af disse 25 bestod 16 Prøven, og desuden optog man 3 uden Prøve, idet de, saaledes som man dengang kunde det, hvis man boede meget langt borte, havde indsendt Bevisligheder fra de stedlige Provster og Lærere for, at de af dem var examinerede med et saadant Resultat, at de maatte betragtes som staaende paa lige Fod med dem, Seminariet selv havde prøvet. Som det ses af nedenstaaende Liste*) optoges de

*) De 19, der optoges, var følgende:

1. J. C. Bech, forberedt af Ole Thorup, Lærer i Kbhvn. Blev Lærer i Kongsted.
2. Augustinus Andresen, forb. af Jørgensen. Helsingør. Blev Lærer i Nysted.
3. H. A. Schøtt. forb. af Lindahl i Vester-Egede. Schøtt blev Bankbogholder i Næstved.
4. J. P. Andersen, forb. af Jungersen. Store Brøndum (Jylland). Blev Lærer i Arløse ved Fuglebjerg.
5. Poul Clausen. forb. af Jensen, Atterup. Blev Lærer i Eskildstrup, Ods Herred.
6. C. V. Christophersen. forb. af Christophersen, Sjolte. Blev Lærer i Sjolte.
7. Johs. Wissing, forb. af Wissing, Værum ved Randers. Blev bortvist. Derefter Elev paa Snedsted. Examen 1847. Lærer i Værum.
8. E. J. Arneberg, forb. af Gebaauer i Hammer. Blev Lærer i Taars ved Saxeboing.
9. N. Hansen, forb. af Møller. Græsted. Blev Lærer i Smidstrup.
10. C. Petersen, forb. af Petersen, Soderup. Blev Lærer i Tingerup. Død 3. 12. 53 som Følge af den Skade, han tog i Istedslaget.
11. C. C. J. Hansen, forb. af Carlsen, Holløse. Blev Lærer i Glumsø.
12. Schougaard, forb. af Aagesen, Ballerup. Blev Lærer i Knudsker.
13. N. C. Rørbech. forb. af Rørbech, Ousted. Blev Lærer i Staureby ved Præstø.
14. L. S. Kornbech, forb. af Høyer, Slaglille. Blev Lærer i Vemmelev.
15. P. S. Bredahl, forb. af Bredahl, Ørslevunderskov. Død 29. 7. 50 som Følge af de Saar, han fik i Istedslaget.
16. Anders Pedersen, forb. af Olsen, Flyng. Blev Lærer i Svinø ved Lundby.
17. Hans Hansen. forb. af Olsen, Flyng. Blev Lærer i Allerslev.
18. Anton Nielsen. forb. af Nielsen, Reerslev. Blev Højskoleforstander i Ollerup paa Fyn. Forfatter.
19. M. Jensen, forb. af Nielsen, Havreholm. Blev Lærer i Nordenbro ved Ringkøbing.

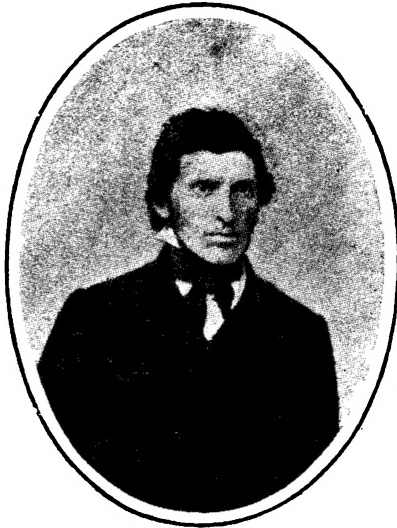
to Venner som henholdsvis Nummer 16 og Nr. 17. Ved første Juleexamen blev de Nummer 7 og 8, og de Numre beholdt de, mærkeligt nok, i den øvrige Del af deres Seminarietid. Af de 19 Klassekammerater blev der i 1848 dimitteret 17, idet Wissing var overgaaet til Snedsted Seminarium (det senere Ranum) og N. Hansen løb forud for de andre og blev dimitteret allerede 1847, og dog var der 19 alligevel, der 1848 blev dimitterede, idet J. H. E. Hoffmann var kommen ind i deres Klasse 1846 og derefter fulgtes med dem (han blev Overlærer i Slagelse) og Mathias Ditzel, der aldrig havde været Elev paa Seminariet, mødte til Dimissionsexamen som Privatist. (Der var ogsaa en anden Privatist oppe, men han faldt igennem.) Naar undtages, at to af Dimittenderne ikke lod sig prøve i Tysk, var samtlige Dimittender oppe ikke alene i de lovbefalede Fag, men tillige i følgende frivillige Fag: Matematik, Fysik, Naturhistorie, Tegning, Verdenshistorie og Tysk. Examen blev afholdt den 26. og 27. Juni, og Forstanderens Afskedstale var bygget over Rom. 12, 11: »Vær ikke lunkne i Eders Iver, vær brændende i Aanden, tjen Herren!«

Hansens og Anders Pedersens Veje skiltes nu selvfølgelig, men hele deres Liv igennem vedligeholdt de deres Venskab, dels gennem Brevvexling og dels ved kammeratligt Samvær, naar Lejlighed dertil kunde gives.

Hansen blev 1. 7. 1848 Andenlærer i Skuldeløv. Kollatsen er udstedt af Biskop J. P. Mynster (²⁰/₁₂ 49) og forudsætter, ligesom Kaldsbrevet, udstedt af Skoledirektionen for »Liunge, Frederiksborg, Ølstykke og Horns Herreder«, at »den ret beskikkede Andenlærer ved den nævnte Skole efter sin aflæggende Eed dette Embede troligen og vel forestaar, i Særdeleshed med utrættelig Flid og Aarvaagenhed antager sig Skolebørnenes Undervisning, bidrager til, saavidt det staar i hans Magt, at Skolegangen ikke forsømmes og at ethvert Barn oplæres efter dets Alder, Begreb og Kundskaber, fører et gudfrygtigt, stille og ærbart Levnet, er sin Øvrighed og Foresatte horig og lydige, nøje iagttager Hans Majestæt Kongens Love og Anordninger, saavidt samme ham vedkommer og i Alt forholder sig saaledes, som det en christelig, flittig og redelig Skolelærer egner og anstaaer. Iøvrigt vil han have at rette sig efter det ham meddelte Kaldsbrev.«

I Kaldsbrevet, udstedt 4. Jan. 1850, staar sidst: »Saalænge Andenlærer Hans Hansen saaledes sit Embede vedbørlig og vel forestaar, skal han forblive i samme, ligesom han i aarlig Løn erholder 150 Rbd., der bliver at udrede af Skuldeløv Skoledistrikt, samt en anstændig Bolig, som Førstelæreren indrømmer ham, hvortil kommer frie Varme til sit Værelse af det Skolen

Hans Hansen som Andenlærer i Skuldelev 1851. (27 Aar gammel).

tillagte forøgede Quantum Brændsel, og Opvartning af Førstelærere og Tjenestefolk.»

Opholdet i Skuldelev fik stor og afgørende Betydning for ham. Han var her hos Lærer Andreas Petersen, med hvis Søn Lauritz han havde været Kammerat eet Aar paa Jonstrup, idet Lauritz Petersen blev optaget der 1847, men endnu nøjere sluttede han sig til Husets Datter, Ida Cecilie, med hvem han snart blev forlovet, og da han 16. 5. 1852 blev Enelærer i Skovhastrup, var det Meningen, at de snart skulde have Bryllup, hvad de da ogsaa fik den 2. December samme Aar.

I Kaldsbrevet til Embedet i Skovhastrup, udstedt 16. Juni 1852, hedder det: »Han nyder Embedets Indtægter saaledes, som

de er bestemte i den approberede Skoleplan.« »Endelig udreder han de Byrder, som maatte hæfte paa Kaldet —, derunder indbefattet den Pension, der af Kaldet maatte blive tilstaaet hans Formands Enke.«

Hvorledes Indtægterne var, vil ses af det Følgende, men iøvrigt var Hansen af den rette Slags, der sætter Tæring efter Næring og altid faar Noget tilovers. Hans Hustru var i vidunderlig Grad sparsommelig, ja, man har egentlig Ret til at kalde hende altfor paaholdende, men hun kom derved til at give et meget væsentligt Bidrag til den Kapital, Lærerstanden endnu nyder godt af, thi mens Manden sled i det med Landbruget og skaffede Penge tilveje, var hun fra først af den, der væsentligst sørgede for, at de blev anbragt saaledes, at de gav gode Renter. Een Gang anbragt i Sparekassen blev de saa at sige aldrig rørt, og Renter og Renters Rente giver jo som bekendt, naar der gaar mange Aar, en herlig Tilvæxt til Kapitalen.

Til Skovhastrup Skole søgte alle Børn fra Kidsrup og Særløse Sogne, og det vil sige, at man kunde regne med, at der gennemsnitligt hvert Aar var 66 Børn i Skolen. En meget væsentlig Del af Indkomsterne fik Hansen af sit Jordbrug. Der hørte nemlig 11 Tønder Land til Skolen, og de laa i dens umiddelbare Nærhed, saa det var Noget for ham, der, som før bemærket, var vant til alt Bondearbejde. Han var da ogsaa næsten altid i Marken, Loen o.s.v., naar han ikke underviste, og det skal siges, at blev end Jorderne drevet extra fint, saa blev Skolen heller ikke forsomt. Han holdt fra først 1 Hest og 4 Køer — siden maaske flere — foruden Svin og et Par Faar, og iøvrigt var hans faste Indtægter følgende: 4 Tdr. 5 Skpr. Rug, 39 Tdr. 5 Skpr. Byg, 128 Lispund Hø, 192 Lispund Halm, Offer og Accidenser 60 Rigsdaler og desuden en Indkomst paa 17 Rigsdaler og 2 Mark samt 26 Læs Tørv og $\frac{3}{4}$ Favn Bøgebrænde.

Haven var saa lille som Ingenting, kun $\frac{1}{2}$ Skæppe Land, men Beboelseslejligheden var god. Der var 13 Fag i Hovedbygningen, de 3 hørte til Skolen, de andre til Lejligheden, der bestod af 4 Værelser, et Pigekammer, Køkken og Spisekammer. Et udmærket 8-Fags Udhus med Stald, Lø og Lade o.s.v. blev næstefter Skolestuen og Markerne Hansens fornemste Arbejdssted.

Her i Skovhastrup vandt han mange nye Venner og samtidig vedligeholdt han Forbindelsen med de gamle. Min Fader hørte stadigvæk til hans kæreste Venner, og da jeg som Executor i Hansens Dodsbo ordnede hans efterladte Papirer, fandt jeg ogsaa gulnede Breve fra min Fader i Tidsrummet 1858—62. De var meget omhyggeligt bevarede, udglattede og endnu med Frimærkerne paa og med Resterne af de brudte Segl. Det sidste var fra 11. Februar 1864 og havde for mig en vis personlig Interesse, idet det meldte Vennen min Fødsel. Brevene handler ellers mest om de gamle Kammerater og deres Familieforhold, og i et Brev fra 1859 omtaler Fader et Embede med en Reguleringssum af 808 Rigsdaler som sine højeste Ønskers Maal.

Hansen levede lykkeligt i sin Skole, men man maa tilstaa, at han desuagtet, hvad selve Embedsvirksomheden angaar, havde det drøjt i Skovhastrup. Han var nemlig i Virkeligheden Lærer i to Skoler. Hveranden Dag kom selve Skovhastrups og den nærmeste Omegns Børn til ham i Skovhastrup Skole, men de andre boede for langt borte, og de samledes de andre Dage i Tolstrup, hvortil Hansen saa maatte vandre paa sin Fod. Aar ud og Aar ind passede han da denne Filialscole eller Biskole foruden Hovedskolen, og dette trættede ham i det lange Lob, og uagtet han var voxet ualmindeligt godt sammen med Befolkningen, var det derfor alligevel med Glæde, han modtog Meddelelsen om, at han den 29de August 1870 var kaldet til Lærer og Kirkesanger i Allerslev ved Lejre, hvor han blev den gamle Jonstrupper Frederik Carlsens Eftermand.*) Hertil drog han saa med sin Hustru og deres eneste Datter, Anna, som var født den 1ste Marts 1854.

I Allerslev fik han da kun een Skole at passe, og han fik kun en halv Fjerdingvej til Jernbanestationen imod den halve Mil, han havde i sit forrige Embede. Han fik endvidere kun een Mil til Købstaden imod hele $2\frac{1}{4}$ før, og han fik et Embede, hvis Reguleringssum var betydeligt over den i Skovhastrup. I Aaret 1876 var disse Summer henholdsvis 2400 og 1600. Han fik $2\frac{3}{8}$ Tdr. Rug, 38 Tdr. Byg, 6 Favne Brænde, 128 Lispund Hø, 192

*) Carlsen blev dimitteret 1814 og havde lige siden 1815 siddet som Lærer i Allerslev.

Lispund Halm, 367 Kr. i Offer foruden 8 i Julerenter m. m. og 20 Kr. i Kirkesangerlon. Desuden 98 Kr. paa andre Poster, og saa fik han en splinterny Bølig med 5 Værelser, Udhuse o.s.v., og hvad han satte særlig Pris paa var, at han selv kom til at anlægge Haven. Den nye Skolebygning var lagt paa en Østskraaning lige udenfor Byen, og der var paa denne Skraaning

Allerslev Skole med den af Hans Hansen i Aaret 1872 anlagte Have.

lagt hele 6 Skæpper Land ud til Have, altsaa 12 Gange saa stort et Stykke, som han havde i Skovhastup. Han anlagde Haven med megen Skonheds- og Ordenssans, saa at den blev en Pryd ikke alene for Skolen, men for hele Omegnen. Lige udfor Bygningen anlagde han en yndig Prydhave, og desuden anlagde han en Terrasse og saa blev Resten af Arealet anvendt til Frugttræer, som han fik udvalgt i fortrinlige Sorter. I Aarevis, selv efter at Hansen havde taget sin Afsked, kom Folk for at se denne Have, som forresten havde den gode Skæbne, at Hansens Eftermand, J. P. Madsen (dimitteret fra Jellinge 1879) var en særdeles kyndig Havemand og altsaa en værdig Arvtager. Foruden denne Have anlagde Hansen paa den anden Side af Huset en stor Køkkenhave. Den blev i sin Art ligesaa fortrinlig som Frugt- og Prydhaven.

Til Allerslev Skole hørte hele 18 Tønder Land, og Hansen maatte, skøndt han holdt Tjenestekar, derfor tage en god Haand med i Arbejdet. Han pløjede, harvede og tromlede o.s.v. selv med Liv og Lyst, og da han foruden 2 Heste holdt 5 Køer og 4 Faar, var der ogsaa for hans Hustru nok at gøre. I Skolen, som han passede lige saa godt som Jorden, var han efter Nutidens Begreber lovlig haardhændet, men det var han jo langt fra ene om i de Tider, da ogsaa Hjemmene som Regel kørte med overmaade stramme Tøjler. Han var meget afholdt baade af Børnene og Befolkningen, og han var en velset Gæst ved alle Sammenkomster og Gilder, idet han overalt var et oplivende Element.

Her i Allerslev levede Ægteparret og Datteren da saa et meget lykkeligt Liv. Hansen passede sin Gerning som Lærer og Landmand, og Kvinderne passede Huset saaledes, at Alt trivedes vel. Hansen arvede ganske vist efter sine Forældre en Del Penge, men det vilde være en stor Misforstaaelse at tro, at det hovedsagelig er dem, der har lagt Grunden til det Legat, han stiftede. Hustruen var, som før bemærket, i hartad utrolig Grad sparsommelig, og det er især hendes Virksomhed, som Kapitalen skyldes. Et enkelt lille Træk er det i denne Forbindelse oplysende og morsomt at opfriske. Hansen kunde godt lide at faa sig en og anden Lækkerbidsken med hjem, naar han havde været i Roskilde, men det syntes Fruen ikke om, for saadanne rare Sager kostede jo Penge, og af dem skulde der saa mange som muligt i Sparekassen. Saa fandt Hansen da paa en List. Naar han kom hjem med Urtekræmmervarer og lignende, forlangte Konen altid at se Regningen, for den skulde naturligvis studeres ikke alene for Prisernes Skyld, men ogsaa for Varekontrollens Skyld, og det var jo ganske i sin Orden. Hansen brugte saa følgende Kneb, naar han stod i Købmandens Butik: Han indkøbte alle de Varer, som der var Enighed om at købe, lod Regningen skrive, betalte den og lagde den i sin Tegnebog, men derpaa bestilte han en Smule Kræs, betalte det kontant og lod det i en særlig Indpakning følge med Varerne. Naar da Fru Hansen lukkede den store Pakke op og øverst oppe fandt den lille Pakke lækre Sager, blev hun altid himmelglad over dette smukke Be-

vis paa Købmandens Gavnildhed og hans Tilfredshed med, at man gjorde sine Indkøb hos ham.

Selvfølgelig var det først og fremmest Ægteparrets Mening at sikre Datteren en Kapital, saa at hun, naar de var døde, kunde leve i økonomisk Uafhængighed; men Hansen kom efterhaanden paa de Tanker, at Pengene, naar hun ikke mere havde Brug for

Fru Ida Cecilie Hansen 1860.

dem, kunde anvendes til et Legat for Lærerdøtre, men først og fremmest skulde naturligvis alle tre Familiemedlemmer have fri Raadighed over dem, saa længe de levede, og det varede derfor længe, før Legatet blev til Virkelighed. Den 1ste Oktober 1890 fik Hansen efter derom indgivet Ansøgning sin Afsked paa Grund af Svagelighed, men han rejste ikke bort, før hans Eftermand J. P. Madsen ankom. Han var tværtimod i Funktion, lige til den ny Lærer kom, idet han fungerede som dennes Vikar indtil den 22de November. Han tog saa, da han gerne vilde være Hovedstaden saa nær som muligt, Ophold paa Frederiks-

berg med Hustruen og Datteren, og det var ham, mens han boede her, en stor Glæde nu og da at samles med gamle Kammerater som f. Ex. Clausen og min Fader, som han satte megen Pris paa. Kun i 3 Aar levede Fru Hansen her, hun døde den 20de Februar 1893, og først 1903, i Sommerferien, fik jeg Brev fra ham angaaende Legatets Oprettelse. Han skriver deri, at

Hans Hansen 1908 (84 Aar gammel).

han véd, »at Afslutningen paa denne Tilværelse ikke kan være langt borte«, og han vil derfor ordne sine Sager saaledes, at Datteren »kan føre en nogenlunde sorgfri Tilværelse, naar Døden skiller os ad«. Sin Formue, som han opgiver til »omtrent 40,000 Kr.«, ønsker han indsat i Overformynderiet, og Renten deraf skal, naar Datteren ogsaa er død, anvendes til et Legat, og han beder mig om sammen med min Broder og en tredje, som vi kan blive enige om, at udgøre den første Bestyrelse.

Den 4de August 1903 er H. Hansens og Datterens Testamente udstedt. Heri indeholdes alle Hovedbestemmelser ved-

rørende Legatet. I et senere tilføjet Codicil af 2. Marts 1904 indføres nogle Forandringer og gives udførligere Bestemmelser. Som Medlem af Legatets første Bestyrelse nævnes Lærer N. F. Dahl af København foruden de to allerede nævnte, og jeg ind sættes som Executor testamenti og eventuelt som Værge for Frk. Anna Hansen efter Faderens Død.

Frk. Anna Hansen 1908.

Legatets Navn skal være: »Lærer Hans Hansens, hans Hustru Ida Hansen født Petersens og deres Datter Anna Hansens Legat.« H. Hansen døde 1ste Juni 1909 og Frk. Anna Hansen 3 Aar senere, 17de Juli 1912.

Efter Boets Opgørelse og Udredning af alle Omkostninger og Afgifter udgjorde Legatets Kapital den 9de Maj 1914 ca. 30,000 Kr., som nu henstaar i Overformynderiet.

Der er ialt uddelt Legatportioner til et samlet Beløb af 11,850 Kr., og det store Antal Ansøgerinder hvert Aar har været et Bevis for Berettigelsen af Stifternes smukke Tanke. For Tiden

er saa godt som alle Portionerne uddelte til Nyderne paa Livstid, saaledes som Fundatsen anviser.

Familiens Gravsted, som vedligeholdes af Legatet, findes paa Frederiksberg paa Kirkegaarden ved Fasanvejen, og det er afbildet i »Folkeskolen« 1915 Nr. 2. I Nr. 1 for samme Aar findes en lille Artikel betitlet »Et Jonstruplegat«, hvori der ganske kortelig gøres Rede for Legatet og dets Stiftere, men nu, da vi fejrer Hans Hansens Hundredaars-Fødselsdag, har jeg fundet det rigtigt at dvæle nærmere ved ham og hans Livsforhold. Ære være hans Minde!

Fotograferet af Mikael Saxby.

BLAAGAARD SEMINARIUM

Af *J. P. Jørgensen.*

I. Under Claussens Styre.

I det 18. Aarhundredes sidste Halvdel rejste der sig en stærk aandelig Bevægelse, hvis Maal var gennemgribende Reformers af de daværende Samfunds- og Skoleforhold. Det var Filantropismen, hvis Tanker og Idéer som en Stormflod styrtede ud over Frankrig og Tyskland og derefter naaede Danmark, hvor den omstyrtede Fællesskab og Stavnsbaand og banede Vej for en human Reform af Skolevæsenet og Børneopdragelsen. I alle oplyste Kredse her i Landet indsaa man, at Skolevæsenet trængte til en Reform, og at det særlig gjaldt om at skaffe dygtige og oplyste Lærere. Regeringen nedsatte derfor den 22. Maj 1789 »Den store Skolekommission til Skolevæsenets Forbedring«, hvis Medlemmer var: Greverne Schimmelmänn og Chr. Reventlow, Etatsraad Trant, Magister Sevel, Konfessionarius Bastholm, Biskop Balle og Kancellipræsident Brandt. Kommissionens Fler-tal var Filantropister, uddannede ved tyske Universiteter, og man vedtog da ogsaa snart, at Læreruddannelsen skulde fore-gaa efter tysk Mønster paa et Seminarium, grundlagt som et Internat, hvori de vordende Lærere skulde have Ophold, For-plejning og Undervisning, og iøvrigt stadigt være under Lærernes Paavirkning og Opsigt, for paa den Maade at opdrages og dygtiggøres til deres fremtidige Gerning. Man var stemt for at oprette en større Lærestalt for 200—300 Elever og med en Overlærer eller Forstander, der skulde være »en Mand af Lærdom og med særlig Indsigt«, to Underlærere, en Skrive- og Regnemester, en Syngemester, en tysk Sprog-mester og en Gartner; endvidere en Spisemester, der skulde sørge for Elevernes Kost og Vadsk samt en Portner. Iøvrigt ønskede Kommissionen,

at Seminariet skulde ligge i Københavns Nærhed, for at den lettere kunde føre det fornødne Tilsyn som Direktion.

Ude paa Nørrebro, Vest for Peblingesøen, laa den fordums fyrstelige Lystgaard Blaagaard. Frederik IV's Broder Prins Carl havde her opført den prægtige Hovedbygning med Sidefløje, Pavilloner og Økonomibygninger, alle tækkede med blaaglas-

Blaagaard Slot nogen Tid før det blev omdannet til Seminarium.

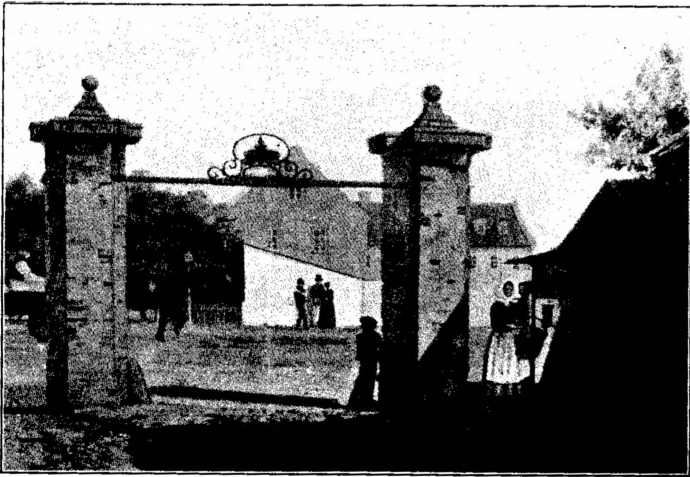
[I »Den danske Folkeskole gennem hundrede Aar«. Udg. af Danmarks Lærerforening 1914 angiver Joakim Larsen paa Side 32, at dette Billede forestiller Seminariet, men det er urigtigt. Man har intet Billede fra Seminarietiden.]

serede Tagsten (heraf Navnet Blaagaard). Værelserne var pragtfuldt udstyrede: Væggene dels dækkede med malede Paneler og forgyldte Lister, dels med pragtfulde Tapeter, og Bjælkeloftene ligeledes prydede med gyldne Sirater. Paa Hovedbygningens Forside var der en Portal, hvorfra Stentrapper til Siderne førte op til Værelserne. Paa Skraaningen ned mod Søen var der et stort Haveparti i fransk Stil, hvis største Prydelser var en sexradet Lindeallé, udklippede Pyramider og Hække af Tax, Buxbom, Liguster m. m., samt en stor, dækket Buegang med Billedstøtter; endvidere murede Lysthuse, Drivhuse og Damme.

I Udkanten af den store Gaardsplads laa Avlsbygninger og Stalde. Hovedindgangen til Lystgaarden var gennem en dobbelt Jerngitterport, ophængt i 2 Stenpiller af rødlige Sandsten, dækkede af 2 store Kugler; Gaardsrum og Have var hegnede med høje Plankeværker. En mindre Færdsels-Adgang til Avlsbygninger og Stalde var gennem en Port i det sydlige Plankeværk nær Søen. Gaarden havde ofte skiftet Ejer, og senest var her drevet et Klædemanufaktur, der blev nedlagt 1786, hvorefter Staten overtog Ejendommen for at opnaa Dækning for ydede Laan til Fabrikvirksomheden. Vel laa Lystgaarden nu forfalden og vanrøgtet paa Bygninger og Have; men endnu var der dog meget tilbage, der mindede om fordums Pragt og Herlighed.

Kommissionen fandt Blaagaard særlig egnet til Sæde for den attraaede Lærestalt, da her var passende Lokaler for Eleverne og tillige Beboelser for Lærerne og Funktionærerne, og ved kgl. Resolution af 25. Juni 1790 fik den saa overdraget Brugen af Hovedbygningen og de denne tilgrænsende Bygninger og Pavilloner. De mere fraliggende Bygninger derimod benyttedes atter til Fabrikdrift eller udlejedes til Private. Kommissionen androg derefter om de fornødne Midler til Seminariets første Udstyr og fremtidige Drift, men først efter længere Forhandlinger lykkedes det at faa anvist de fornødne Penge. Man fandt imidlertid ikke en Mand, der var kvalificeret til at beklæde Stillingen som Overlærer og Forstander; og da man tillige var hæmmet af økonomiske Hensyn, saa maatte man nøjes med foreløbig at ansætte 2 Lærere og en Syngemester samt fastsætte, at Elevernes Antal foreløbig ikke maatte overstige 40. Lærefagene skulde være: Religion og Bibelhistorie, Katekisation, Historie og Geografi, Dansk, Naturfag, Regning og Geometri, Skrivning, Sang og Musik, samt Tysk. Landhusholdning og Lovkundskab skulde senere optages som Fag. Læretiden blev ansat til 3 Aar og Undervisningen var gratis. Det overordnede Tilsyn med Undervisning og Økonomi skulde overtages af en Direktion, hvis Medlemmer i de første Aar var den tyskfødte Etatsraad Trant, Biskop Balle og Magister Sevel. Da denne sidste tillige overtog Stillingen som Seminariets Inspektør, blev han udnævnt til Professor og fik Fribolig paa Blaagaard. Til Lærere udnævntes

den tyskfødte Seminarist fra Kiel J. C. G. Claussen og den danske Student H. W. Riber, samt Syngemester H. O. C. Zinck. Spisevært Scheelund overtog Elevernes Forplejning og Vadsk. Kosten skulde være: Om Morgenen Smørrebrød og en Pægl kogt Mælk; om Middagen 2 Retter god, sund Mad; om Aftenen Smørrebrød, tildels belagt med Kød og Ost. For hver Elev fik Spiseværten 52 Rdl. aarlig for Kost og Vadsk; dog betalte hver Elev

Indkørslen til Blaagaard.

kun 40 Rdl. aarlig, medens Resten blev udredet af Seminariet. Endvidere var der ved Seminariet ansat en Portner.

Imidlertid var Lokalerne paa Blaagaard i Hast istandsatte til at tages i Brug af Seminariet. I Hovedbygningen var Læsestuer, Skolestuer og Spisestue for Eleverne, samt Beboelser for Prof. Sevel og Førstelærer Claussen. I en langagtig Pavillon var Elevernes »Sovehus«. I andre nærliggende Pavilloner fik de andre Lærere og Funktionærer Beboelser, og disse betegnedes derefter som »Ribers Hus«, »Zincks Hus«, »Økonomens Hus« o.s.v. Af det betydelige Haveanlæg blev overladt til Prof. Sevel 15,413 Kv. Al.; til Førstelærer Claussen 6448 Kv. Al.; til Lærer Riber 4550 Kv. Al.; til Syngemesteren 5639 Kv. Al. Af den saa-

kaldte Boldplads blev indtaget til Planteskole 7122 Kv. Al.; til Humlehave 450 Kv. Al.; til Portneren 1800 Kv. Al., og til Smaahaver for Eleverne 6750 Kv. Al. Af Markjorden blev 6 Tdr. Land henlagt til Økonomens Brug.

Lærestuerne var forsynede med Katedre og Skoleborde, anstrøgne med graagrøn Maling, samt en Vægtavle; men iovrigt var Anstalten yderst tarveligt udstyret med Undervisnings-Apparater, Kort og lignende. Opholdsstuerne var monterede med lange, anstrøgne Borde og løse Bænke. I Sovehuset var der Træsenge med Hampedyner og Hampelærreds Lagener, en Skammel ved hver Seng og en Kommode til hver Elev. I Spisestuen var der lange Borde med umalet, renskuret Plade («Ski-ven») og løse Bænke. Smorrebrød blev serveret paa store Tinfade, hvorfra hver Elevs Portion blev hensat paa en Træbrikke, og Mælk eller The blev uddelt i Tinbægre. Søbemad serveredes i store glasserede Lurfade, hvert beregnet til 6 Mand, der samtidigt »langede til Fadet«. Eftermaden — i Regelen en Kødret — blev bragt ind i Lurfade efter at være parteret i 6 Stykker, af hvilke hver Mand fik sin Part anbragt paa Træbrikken. »Spisegrejerne«, som Eleverne selv skulde medføre, bestod i Regelen af en Horn- eller Træske, samt Kniv og Gaffel; enkelte Elever hjalp sig dog i en snæver Vending med en stor Foldekniv, der gjorde Fyldest baade som Kniv og Gaffel. Opvartningen besørgedes af Økonomens Karl.

Kommissionen var meget uheldig i Valget af Professor Sevel som Inspektør, da han hverken var i Stand til at forestaa den økonomiske Ledelse eller det politimæssige Tilsyn. Han var slov og stædig og blev tilsidst fuldstændig sindssyg og fik derfor sin Afsked 1796. Om hans Virksomhed ved Seminariet udtaler Grev Reventlow sig saaledes: »Den saakaldte økonomiske Inspektør har fra Førstningen af ikke kunnet anses for andet end en Pensionist, med hvilken Seminariet blev bebyrdet, fordi Kongen havde ladet ham rejse for at faa Kundskab om Seminariernes bedre Indretning, men som befandtes alene at forvolde Udgifter og være uduelig til enten at være Lærer eller at bestyre Økonomien.« Og Etatsraad Trant [død 1798 som Kommmitteret i Toldkammeret] havde saa meget Bryderi med sit uordentlige Regn-

skab, at ogsaa han maatte blive en sløv Tilsynsførende. Førstelærer Claussen blev derfor den virkelige Leder af Seminariet allerede 1791, og fra 1796 overtog han tillige Stillingen som Inspektør og Regnskabsfører.

Johan Christian Gebhard Claussen var født i Kiel 1750. Efter at have rejst i Frankrig og Tyskland blev han Seminarist fra Seminariet i Kiel, hvis Forstander, Prof. Cramer, anbefalede ham til Grev Schimmelmann, der ansatte ham som Skoleinspektør paa sit Gods Lindenberg i Jylland. Herfra blev han kaldet til Førstelærer ved Blaagaard Seminarium, til hvilken Stilling han blev anset som særlig skikket, da han havde erhvervet sig nøje Kendskab til de tyske Filantropiner. Andenlæreren, den danske Student *Hans Wilhelm Riber*, født i København 7. Januar 1760, var som Lærer ved Efterslægtsskolen paavirket af den fortrinlige danske Skolemand Edvard Storm. Før han tiltraadte sit Embede ved Blaagaard, besøgte han flere Filantropiner i Tyskland.

Seminariet aabnedes den 14. Marts 1791 med Tale og Bøn af Lærer Claussen, hvorefter det begyndte sin Virksomhed med 14 Elever, hvilket Tal i Aarets Løb øgedes til 22, og Aar efter Aar optoges nu nye Elever. Aaret efter aabnedes der en Øvelses-skole for Seminaristerne med 12 Børn.

Seminariets Elevhold bestod i de første Aar af højst uensartede Individuer. Der var Sønner af Præster, Degne, Bønder og Købstadborgere, og der var Skoleholdere og Haandværkssvende, af hvilke sidste mange havde rejst i Udlandet; endvidere forhenværende Tjenere hos adelige og fyrstelige Herskaber, Musikere o.s.v., alle i højst forskellig Alder fra 17 til 33 Aar. Og Eleverne stod paa højst forskellige Kulturtrin, idet de tidligere Skoleholdere var i Besiddelse af flere Kundskaber end de andre og navnlig end de Bønderkarle, der i Alderen 20—30 Aar havde forladt Plov og Plejl, og maaske kun var tyet til Seminariet for at undgaa Soldatertjenesten. Disse sidste har vel ogsaa været som rene Kontraster til de mere belevne forhenværende Herskabstjenere og Musikere, der var vant til at bevæge sig i fyrstelige og adelige Huse, samt de synftige Haandværkssvende, der med Ranselen paa Ryggen og Rejsestaven i Haanden havde far-

tet gennem Hertugdømmerne og Tyskland. Det var derfor ikke lige let for alle Elever at følge med i Undervisningen, og Aar efter andet maatte een eller flere efter kortere Tids Forløb forlade Seminariet paa Grund af »manglende Sjøleevner«, og mange »udholdt« først Afgangseksamen efter 4 Aars Forløb. Arbejdet gik da ogsaa tungt og trægt paa Seminariet. Vel var Claussen flittig og alvorlig; men som tysk af Fødsel og Uddannelse havde han ondt ved at tale fatteligt og forstaaeligt til simple danske Bønderkarle og forstaa deres Tankesæt. Han indprentede Eleverne Religionslæren kateketisk som den mest tørre Lyksalighedslære, og et Udtog af Bibelhistorien gav han blot som en moralsk Exempelsamling. Lærer Riber var meget afholdt; hans Foredrag var i Modsætning til Claussens meget livlige, og han krydrede dem ofte med lystige Anekdoter. Ikke sjældent gik det i disse ud over uheldige Originaler af Præstestanden, og dette er undertiden bleven tydet paa urigtig Maade. I Virkeligheden var han en Mand, der ikke for nogen Pris vilde nedsætte Kirken, hvilket blandt andet ogsaa gav sig Udslag i, at han blev et af de virksomste Medlemmer af den nedsatte Salmebogscommission. Men der var i Gejstligheden mange, som ikke kunde forlige sig med Seminariet og den Maade, hvorpaa det blev ledet. Sikkert er det imidlertid, at man paa Blaagaard søgte at holde Fanen højt, og at Lærerne ikke alene ønskede at give Seminaristerne Kundskaber men ogsaa at paavirke dem moralsk. De havde et stadigt Tilsyn med de unge Mennesker og anvendte megen Omhu paa at vænne dem til Arbejdsomhed og Orden og at indprente dem, at Beskedenhed og Nøjsomhed er Dyder, som en fremtidig Skoleholder skal lægge særlig Vind paa. I deres Bestræbelser for at vaage over, at god Orden blev overholdt paa Seminariet og dets Enemærker blev de støttet af 3—4 »Opsynsmænd«, valgt blandt de ældste og sædeligste Elever, der af Kammeraterne blev opkaldt efter de københavnske Ordenshaandhævere og kaldt »Vægttere«.

Den af Lærerne, der bedst forstod at vække Elevernes Interesse for sine Fag, var *Syngemester Zinck*. Han erhvervede til Seminariet en ikke ringe Samling af Musik-Instrumenter, brugte, men dog brugbare: Klaverer, Violiner, Blæseinstrumenter m. m.

Han forstod at skole Elevernes Stemmer og uddannede i Aarenes Løb mange fortrinlige Kirkesangere, og ved at benytte forhenværende Musikere som Hjælpelærere, opnaede han, at de af hans Elever, der var musikalsk begavede, fik en ikke ringe Færdighed i Instrumental-Musik.

Blaagaards Sønner saa ikke alle lige lyst paa Tilværelsen. Spisemester Scheelunds spartanske og mindre appetitlige Retter faldt ikke i deres Smag, og Misfornøjelsen kulminerede snart i aabenbart Mytteri, idet flere Elever en Dag trængte ind i Økonomens Køkken og overfusede Værtinden med Grovheder, medens en Elev paa Spisesalen afbankede Spiseværtens »Karl«, der forestod den sjuskede Servering. Scheelund klagede, men opnaede kun at faa et Paalæg fra Kommissionen om »at vise mere Nøjagtighed og Paapasselighed i sin Tjeneste, at forsyne Seminaristerne med god, forsvarlig Kost, samt at holde Værelserne forsvarligt rene«. En Maaned senere klagede samtlige Elever over Scheelund, og denne fik saa Afsked. *Enken Gregersen*, »en duelig og skikkelig Kone«, blev derpaa Økonoma. Da de af Prof. Sevel anskaffede Hampelærreds Lagener efter et Par Aars Brug var pilraadne, overdrog Kommissionen til hende at købe nye Hørlærreds Lagener. Hun fik gennemført en mere proper Servering, idet Træbrikkerne og Lerkarrene blev afløst af Fajance, ligesom der om Søndagen og ved festlige Lejligheder blev bredt Dug paa Spisebordet. Hun blev 1798 afløst af Gartner G. D. *Preisler* (til 1805), der ligesom Mad. Gregersen forestod Økonomien til almindelig Tilfredshed og saaledes, at Lærerne forskaanedes for Klager.

Aandelig Vederkvægelse havde Anstalten i de første Aar ikke at byde sine Elever, selv om de maatte føle Trang dertil, da den ikke var i Besiddelse af stort anden Litteratur end de tarvelige Lære- og Læsebøger og enkelte Maanedsskrifter (f. Eks. »Minnerva«) og Aviser, samt den Poesi, der var i de Viser »trykt udi dette Aar«, som blev falbudt paa Gaden. Ret snart erhvervede Seminariet dog Thaarups Syngespil og Wessels Digte, og en velkommen Afvexling i det daglige Livs Trivialitet var det, da Musiklærer Zinck naaede saa vidt med sine Elever, at de kunde arrangere mindre Aftenunderholdninger med Korsang, Musik og

Dans, hvortil Blaagaards Beboere og Elevernes Paarørende i Hovedstaden fik Adgang. En behagelig Underholdning skaffede han de Elever, der egnede sig dertil, ved at lade dem medvirke ved det kongelige Teater som Statister og Korsangere. Undertiden var der Opvisning af Kunstfyrværkere, Luftskeppere og andre Artistter paa Plænerne ved Blaagaard for et større Publikum fra Hovedstaden, og til sligt fik Eleverne fri Adgang. Endelig viste Professorerne *Wiborg* og *Hornemann* deres Interesse for Seminariet ved at medtage Eleverne paa botaniske Ekspursioner i Byens Omegn, hvilket disse satte megen Pris paa, og Professorerne udtalte da ogsaa deres Anerkendelse af Elevernes Opmærksomhed og gode Opførsel.

Der synes i Almindelighed at have været god Forstaaelse mellem Eleverne, selv om ogsaa de ældre undertiden drev lidt vel grovkornede Løjer og Spas med deres yngre Kammerater, saaledes ved Optagelsen i »Broderskabet«. Paa Initiativ af Claussen havde Eleverne efter tysk Mønster dannet et Broderskab, hvis Opsang, især 2det Vers, i lange Tider benyttedes som »Broderskabssangen«:

Schultz.

Frugt - ba - re Mar - ker og skov - groe - de Slet - ter,
 fisk - ri - ge Ha - ve om - gi - ve vort Land;
 Bøl - gen be - ri - ger og A - ge - ren mæt - ter,
 Gavn - lig - hed ad - ler hver Al - der og Stand;
 æ - re sin Øv - rig - hed, el - ske sin Li - ge,

tro mod sit Land og sin Konge og Mø,
saa tæn-ker Dan-sken, og før han skal svi-ge,
før skal han dø, før skal han dø.

Enige Brødre det ville vi være,
bundne ved Venskabs og Broderskabs Baand.
Een er vor Konge og een er vor Ære,
derpaa vi give hverandre vor Haand.
Ære sin Øvrighed, elske sin Lige,
tro mod sit Land og sin Konge og Mø.
saa tænker Dansken, og før han skal svige,
før skal han dø.

Ny ankomne Elever blev, før de optoges i Broderskabet, præparerede af nogle af de mest forslagne, ældre Kammerater, der indbildte dem, at Lærerne og Eleverne var »Frimurere«. For at blive Medlemmer af Broderskabet skulde hver for sig paa Tro og Love afgive et højtideligt Løfte om Tavshed med, hvad der foregik indenfor Broderskabet. Naar derefter en Elev onskede at optages i Broderskabet, blev han ført ind i et halvmørkt Rum, hvis Vægge var prydede med skrækkelige Afbildninger af Døningehoveder o.s.v. I Baggrunden stod der to Skamler i kort Afstand fra hinanden og dækket med et Tæppe, hvorpaa 2 »Brødre« havde taget Sæde. Hver Aspirant blev ved Indgangen til det hemmelige Værelse modtaget af »Præces«, der havde en Kappe slængt over Skuldrene og en Papirshat paa Hovedet. Med Gravrøst og sære Tegn og Fagter bød Præces Aspiranten tage Sæde mellem de 2 Brødre for at afgive »Tavshedsløftet«; men da de 2 Brødre samtidig rejste sig, faldt han ned mellem Skamlerne, hvorefter Ceremonien endte med et skraldende Latterkor.

Reglementets Paabud om ikke at forlade Anstalten uden Tilladelse og med Forpligtelse at være hjemme, inden Gitterporten blev lukket, ansaa Eleverne som ydmygende Bestemmelser. Tilladelse til at færdes i den nærmeste Omegn blev vel aldrig nægtet; men her laa ved den slagne Landevej (nu Nørrebrogade) kun et Par Lystgaarde og hist og her nogle tarvelige Smaahuse, beboet af Gartnere, Smaahandlende og Arbejdere; men hinsides Søen knejste Taarne og Spir bag Københavns Volde og vakte hos Eleverne en stærk Længsel efter nøjere at kende den store By og det Liv, som rørte sig derinde. Men til Besøg i Byen fordredes Lærernes særlige Tilladelse, og den var ikke altid let at erhverve. Ikke faa Elever var da saa ubesindige, at de selv tog sig Forlov til slige Udflugter, paa hvilke de i Verdenslivet mere forfarne Elever ofte drev grove Løjer med enfoldige og uerfarne Kammerater, saa at disse maatte spille »pant-sat Bondedreng«, og ikke sjældent skete det, at et gemytligt Selskab først brød op, efter at Byporten var lukket, og derfor maatte søge Natteherberge i Byen. Slige grove Forseelser straffedes med alvorlig Irettesættelse og i Gentagelsestilfælde med Bortvisning. Men da en Orkan 1793 væltede Plankeværket, kunde Kontrollen ikke gennemføres, og Elevernes Optræden i Byen blev nu ofte saaledes, at den vakte Forargelse og bragte Anstalten i Vanry. I Skrivelse af 16. Januar 1795 henledte Kommissionen Lærernes Opmærksomhed paa, at efter Rygtet var Elevernes Opførsel ikke altid ulastelig, særlig under Besøg i Hovedstaden ved Nattetid. Kommissionen tvivlede dog om, at Eleverne begik saa grove Uordener, som de blev beskyldt for; den vilde derfor ikke lægge Vægt paa Rygterne, men kun omtale Sagen »som i Forbigaaende«. Lærerne erklærede imidlertid, at de udsprede Rygter var ugrundede. Vel var det sket et Par Gange, at en Elev, der med Tilladelse havde været i Hovedstaden, var udebleven om Natten, fordi han ikke var sluppet ud af Byen, før Porten blev lukket, og derfor maatte søge Nattely hos Paarørende; men iøvrigt hævdede Lærerne, at de i det Hele »var glade over Lærlingenes gode Opførsel«. Herpaa svarede Kommissionen, »at det havde været særdeles behageligt at overbevises om, at det udsprede Rygte var ugrundet«; men den fandt

dog Anledning til at approbere et skærpet Reglement til Ordrens Overholdelse. Uordener og Udskejelser fandt dog vedvarende Sted, og hvert Aar blev der bortvist Elever paa Grund af Umoralitet og Dovenskab. Var Forseelsen ikke særlig gravevende, og naar Synderen angrede sin Adfærd, skete Bortvisningen i Stilhed og under lempelige Former, idet Vedkommende fik en Attest, der udtalte, at han efter Overenskomst forlod Seminariet, da han ikke egnede sig til Lærergerningen.

Den 13. Marts 1794 blev den første Dimission afholdt. Der blev kun aflagt mundtlig Prøve, og paa Kommissionens Vegne opgav Etatsraad Trant Spørgsmaalene i hvert Fag. Det viste sig da blandt andet, at der ikke var undervist i Historie. Først 1797 blev dette Fag optaget paa Undervisningsplanen. Til Examen var der indstillet 12 Elever, der alle bestod. De fik følgende Hovedkarakterer: 2 Udm. duelig, 7 Meget duelig og 3 Duelig. Dagen efter, den 14. Marts, fejredes Seminariets Stiftelsesdag paa følgende Maade: Kl. 8 Morgen begyndte man med sædvanlig Andagt, hvorunder man sang Salme 214 i det »Forsøg« til en evangelisk-kristelig Salmebog, Balle Aaret før havde udgivet.*)

---

*) 1. Jeg atter da i Jesu Navn min Gerning skal tiltræde til mit og Andres sande Gavn. til min og Andres Glæde. Lad Gud, mig bruge denne Dag saaledes til Dit Velbehag, at jeg den glad kan ende.

2. O, hvilken Skræk, naar Hjertet maa engang sig selv anklage for hvad saa lidet agtes paa, for slet anvendte Dage. Bevar mig, o min Gud, for det, og lær mig, at jeg vel og ret min Levetid maa bruge.

3. Jeg er som Andre skrøbelig og kan saa let forføres, naar Kødets Lyster lokker mig og Verdens Stemmer høres. O, giv mig Kraft at staa imod og vandre frem med sikker Fod den trange Vej til Livet.

4. Den Trøst jeg glad alt tænker paa og kan den forud smage, den søde Trøst, jeg da vil faa i Livets sidste Dage, naar med den Kraft, som Gud mig gav, jeg vandrede indtil min Grav, som det en Kristen egner.

5. I Jesu Christi Tro mig da det glade Haab opliver, at naar Gud kalder mig herfra, han Salighed mig giver. Kom, Død og Dom og Evighed! min Sjæl forfærdes ei derved: Gud Herren er min Fader.

Denne Salme, der blev sungen paa Melodien »Enhver, som tror og bliver døbt«, blev optaget i den virkelige saakaldte Evangelisk-kristelig Salmebog, som Nr. 480, men i ændret Skikkelse og blandt Andet kun med 3 Vers, de her anførte 1ste, 3die og 5te.

Istedetfor den første Lektion fik Eleverne en Højtidelighed, ved hvilken Claussen holdt en Tale. De øvrige 3 Formiddagstimer anvendtes efter deres sædvanlige Bestemmelse (Katekisation, Geografi, Læseøvelser) og dermed sluttede Dagens Arbejde. Ved Begyndelsen af Middagsmaaltidet, som den Dag var mindre tarveligt end sædvanligt, blev følgende Sang af Riber afsunget:

Seminarist-Sang.

Zinck.

Hver ær - lig Dansk med hen - rykt Sjæl skal
 høit med os i - stem - me, sit he - le Ri - ges
 san - de Vel vor Fre - de - rik vil frem - me. O,
 sign ham, danske Bon - de - mand! han brød din tun - ge
 Læn - ke, og til at ny - de Fri - heds
 Stand din Søn han Kraft vil skæn - ke.

O Held os, at det blev vort Kald
 den Unge did at lede!
 Ved Kundskabs klare Lys vi skal
 en virksom Dyd udbrede.
 Held ham, som kaldte os herhid
 vor ædle Pligt at lære,
 og som belønne vil vor Flid
 til Landets Gavn og Ære.

Og held dig, Fredrik, Bondens Ven!
 Du vil hans Kaar forsøde!
 Til Tak vi ofrer dig igen
 vort Arbejds første Grøde.
 Let vorde skal din Krones Vægt,
 som Fader skal du hyde,
 og dig en fri, en oplyst Slægt
 som Sønner tro skal lyde.

Paa fælles Vej en Broder-Haand
 vi vil hinanden række.
 O! lad ej Frygts og Dorskheds Aand
 vort Mod, vor Iver svække!
 Da vorder os vor Bane skøn,
 os Hjertets Fred skal trøste;
 og en Gang sikkert vi til Løn
 vort Arbejds Frugt skal høste.

Til Slutning istemtes denne Sang (Selskab betyder »Samfund«):

Opmuntring til et Selskab.

Ikke for en ledig Ro at søge,
 ikke for en Morskab kun at faa,
 ikke for at lege eller spøge
 træder Løberen paa Banen, — Maalet vil han naa.

Maalet, som han hisset ser at blinke,
 driver ham paa Løbebanen ud,
 Æren ser han sig ved Maalet vinke
 og den Hæderskrans, han venter, er ham mer end Bud.

Held os, Held! vi saa den ædle Krone!
 rask vi ilede ad Banen hen,
 Mærkerne af Løbet hørtes tone,
 Ekko hørte og gav Lyden Hundredfold igen.

Hvilken Lyst opfyldte vore Sjæle,
 hvilken Id bevingede vor Fod!
 Hver løb hen og ingen vilde dvæle,
 Ingen, Ingen blev tilbage, Ingen stod.

Alt vi saa det fejre Haab oprinde,
 at vor Idræt høsted ædel Løn:
 Mer og mere saa vi Mørket svinde,
 Sandheds Scepter saa vi hyldet af hver Nordens Søn.

Om Eftermiddagen omdannedes Læsesalen til Balsal, og Dagen sluttede med et muntert Bal. Til Beværtningen havde Eleverne ydet et frivilligt Sammenskud, og Musikken besørgede de selv. Indbudt var Familierne paa Blaagaard samt Elevernes Venner og Bekendte inde fra København. Klokken 6 Aften blev Gæsterne fra Byen afhentede i Kareter af nogle »Deputerede«, og derefter beværtede i »Kabinettet« med The. Klokken 7 aabnedes Ballet med en af nogle Elever efter Zincks Anvisning komponeret Dans, hvortil Idéen var laant af den her anførte Balvise.

Dansens Oprindelse.

Af P. H. Haste.

Ukendt Komponist.

Luf-tig og lys var he-le Jor - den, pyn-tet som

Dan - se - sal den laa. Alt var Mu - sik fra Syd til

Nor - den, dog var der in - gen Dans der - paa.

Mennesket blev; strax gaa han kunde:
snart han en Legesøster fik,
hørte med Fryd i tætte Lunde
Fuglenes lystige Musik.

Nem han den Kvidren efterligned
traadte dertil i Takt saa net,
Glutten, hvormed ham Gud velsigned
tripped med ham en Menuet.

Atter et Par man saa fremspire,
og da begyndte Kontradans;
det var en Lyst at se de Fire
smykket med Uskylds favre Krans.

Dansen med to Par gik af Mode,
 da der paa Jorden leved' fler,
 snart paa den hele smukke Klode
 elskedes Engelskdansen mer.

Siden, da Jordens Folk blev mange,
 pudsige Krumspring fandt man paa,
 hopped til Strengelæg og Sange,
 til man den lyse Morgen saa.

Heraf hver Mand kan noksom lære,
 Dans er en herlig gammel Skik,
 samt at det Skade vilde være,
 dersom den rent af Moden gik.

Derfor vi her til Bal os sanke,
 derfor vi vimse lystigt om,
 hoppe fra hver bedrøvet Tanke,
 bryde os lidt om Avinds Dom.

Leve, hver Dansens tro Veninde!
 Leve, hver Dansens raske Ven!
 Aldrig forbitre Nag dens Minde!
 Altid uskyldig være den!

I Overensstemmelse med Sangen var Dansen inddelt i 4 Perioder: I. Menuet, danset af et Par, der forestillede Jordens første Mennesker. II. Kontradans, danset af Jordens første to Par. III. Engelskdans, danset af 4 Par, Syndflodens Mennesker. IV. Lystig Dans med Krumspring og Springdans, hvori efterhaanden flere og flere Par deltog, — Babelsforvirringen. Under Dansen sang man den her anførte Vise, hvortil Melodien blev spillet. Hvert følgende Vers blev spillet paa samme Melodi som de foregaaende, men hvert nyt Vers stadigvæk i hurtigere Tempo end det foregaaende. Denne Dans gjorde saa stor Lykke, at den atter blev opført senere paa Aftenen. Klokkeren 9 blev der i en tilstødende Sal serveret Festmaaltid: Koldt Køkken, Vin og Punsch for alle Damerne og de indbudte Herrer samt for saa mange af Seminaristerne, der kunde finde Plads, medens de øvrige besørgede Opvartningen. Under Maaltidet sang de 12 Dimittender en Afskedssang, der besvaredes af de tilbagebli-

vende Elever med en Sang, der var forfattet af en af disse. Man sang ogsaa andre af de paa Seminariet brugelige Viser og drak Skaaler for Kongehuset, Skolekommissionen, Lærerne, de danske Digtere, Sandheden m. m. Efter Maaltidet blev der danset til Klokken 6 Morgen, hvorefter der serveredes The og Kaffe. »Den hele Aften herskede en høj Grad af Jovialitet, forenet med den strengeste Omsorg for Velanstændighed og Orden. Man vilde uden Tvivl faa Umag med at fremvise et Selskab af omtrent 80 saa inderlig og tillige saa sædelig glade Mennesker.« Da Nørreport blev lukket op om Morgenen, kom de Kareter, som skulde afhente de københavnske Damer. Disse ledsagedes derpaa ind til Byen af de samme Seminarister, som havde bragt dem ud. De øvrige forvandlede Dansesalen til Læresal, og Klokken 9 Morgen begyndte atter Læsetimerne.

Riber døde allerede 1796, og da Claussens Helbred var vaklende, og Arbejdet med det forøgede Elevantal blev uoverkommeligt, blev der i Ribers Sted ansat to Lærere, Nordmanden Eiler Munthe som Andenlærer, og Frederik Høegh-Guldberg, en Søn af Statsministeren, som Tredielærer. Munthe forstod imidlertid ikke at røgte sin Gerning, og begge manglede de Evne til at holde Disciplin. Det kom da 1798 til forargelige Optrin, idet Lærerne indbyrdes laa i Strid, og Eleverne skændtes med Lærerne og fremsatte stærke Klagemaal navnlig over Munthes Forsømmelser. Tilsidst indfandt hele Kommissionen sig paa Seminariet for at gøre Ende paa Skandalen, og efter afholdt Forhør fik Eleverne en alvorlig Irettesættelse og Lærerne et Tilhold om i Fremtiden at leve i god Forstaaelse. Munthe fik derhos en særlig Reprimande for Forsømmelighed og Egenraadighed, og kort efter forflyttedes han til Metropolitanskolen som Adjunkt.

Det er tvivlsomt, om de Mennesker havde Ret, som mente, at Guldberg ikke interesserede sig i tilstrækkelig Grad for sin Lærergerning. Et talende Vidnesbyrd om, at han i hvert Fald med Varme kunde tage sig af sine Elever har man i den Bog, han udgav til Forsvar for Jens Sønderup, der var kommen grumme galt afsted. Sønderup var den 9. Marts 1799 i København, og Klokken 10 om Aftenen mødte han efter den Aftale, han havde truffet med to Kammerater, ved Nørreport, idet de

alle tre vilde følges ad hjem. Da de to Kammerater ikke var komne, gav han sig til at spadserere op og ned ad Fortovet lige udenfor en ved Porten værende Hørkræmmers Butik, og det var der vel egentlig ikke noget slemt i; men Ulykken vilde, at man iforvejen mente at have iagttaget, at der Natten før var prøvet en fremmed Nøgle i Hørkræmmerens Hus, og da man nu saa Sønderup gaa op og ned udenfor Huset, antog man uden videre, at han var Tyven, der lurede paa Lejlighed til atter at prøve sin Nøgle. Følgelig blev Sønderup anholdt og bragt paa »Stationen«, og først næste Dag blev han sluppet løs igen. At denne Historie vakte en uhyre Opsigt baade paa Seminariet og i Byen, kan enhver forstaa, og Guldberg indgav paa Seminariets Vegne en Klage til Øvrigheden og senere et Forsvarsskrift, hvori han paa det skarpeste tager Sønderup i Forsvar og angriber Hørkræmmeren, der er Skyld i det hele Postyr. Guldberg overværede alle de i Sagen afholdte Forhør, og han skrev om Seminaristerne, »at man ei letteligen skal fremvise en Samling af 40 forskelligt-sammenbragte unge Mennesker, der i høiere Grad uden mindste »Tvang iagttager al mulig Orden. Jeg tør altsaa med Vished »paastaa, at — hvilket man endog her har seet — Ingen af dem »enten fornærmer noget Menneske forst, eller endog gør det efter »(mod dem ud-)vist Fornærmelse; men just derfor skal deres »Genrettigheder forsvares til det Yderste.« Videre skriver han, at han let gennem sine gode Forbindelser kunde have faaet en i Verdens Øjne anderledes glimrende Stilling end den at være Lærer paa Seminariet, men at han ved denne sidste Stilling er ti Gange saa meget hædret som ved en saadan højere Stilling, og at han til det Yderste vil forsvare sine »Lærlinger og saaledes »afvende ethvert Angreb af Enhver, der ei fører Sandhed i sit »Skjold. Det skal jeg, saalænge jeg staaer paa Posten; jeg skal »staae Enhver til Tjeneste, der saaledes lyster at gjæste Seminariet og Seminaristerne.«

Seminaristerne paa Blaagaard blev Vidne til de to store *Ildsvaader*, der i Aarhundredets Slutning hjemsøgte Hovedstaden, 1794, da *Christiansborg* brændte, og 1795, da en stor Del af Byen blev lagt i Aske, deriblandt *Vajsenhuset*, hvis Børn og Personale derefter indkvarteredes paa Blaagaard, hvor Madam Gre-

gersen paatog sig Bepisningen af Børnene. En Kommission undersøgte, hvorvidt det var muligt at knytte Vajsenhuset til Seminariet, hvilket Claussen ønskede; men Biskop Balle satte sig herimod, da han ikke ansaa det for heldigt, at Vajsenhusets Børn skulde være »Prøveklude for Seminaristerne«. Vajsernes Ophold paa Blaagaard var imidlertid til stor Gene for Seminariet. Plankeværket fra Lysthusene ned til Søen henlaa nemlig endnu efter Orkanen 1793 »i slet Tilstand«, saa der her var fri og ukontrolleret Færdsel til og fra Blaagaard af Vajsenhusets Børn og Personale, samt af Seminarister, der selv tog sig Forlov til Udgang, og Færdselen her var saa stærk, at Madam Greger- sen klagede over Brud paa Markfreden. Fra Seminariets Side vidste man kun at raade Bod herpaa ved Løntillæg til Portneren, fordi hans Tilsyn nu var besværligere, og til Vajsenhusets Væg- ter, for at han om Natten ogsaa skulde gøre en Ronde om Semi- nariets Bygninger for at holde Vagabonder borte. 1799 blev en- delig Vajserne bortsendte fra Blaagaard.

Slaget paa Reden 1801 gjorde et dybt og varigt Indtryk paa Blaagaards Seminarister, og dette Indtryk næredes yderligere ved de smukke patriotiske Sange, der i den Anledning saa Da- gens Lys. Men en stor Ulempe for Seminariet var det, at Claus- sen fik Ordre til paa Blaagaard at skaffe Plads med Senge og Madrasser til 50 »indvortes Syge«, der blev flyttet herud fra Frederiks Hospital for der at skaffe Plads til Kvæstede fra Slaget.

De urolige Forhold indenfor Seminariets Omraade bidrog ikke til at grundfæste dets Anseelse. Ved dets Grundlæggelse kunde de mest yderlig gaende Filantropister ikke finde rosende Ord nok om denne Lærestalt, »et Æreminde for den Konge, der gav Lys og Frihed til sit Folk.« De drømte da om, at der fra Lærestalten skulde spredes en Oplysning blandt Almuen, der skulde sætte sine skønneste Frugter ved »Menneskeslægtens Forædling og Genfødelse«. Men da Frugterne lod vente paa sig, følte de sig skuffede i deres Drømme og tabte Interessen for Fi- lantropismen i Almindelighed og Blaagaards Seminarium i Sær- deleshed. Lærerne søgte imidlertid at bevare den Nimbus, der fra først af svævede over det som en højere Lærestalt, og de

fandt det berettiget at tale om Seminaristernes *Studeringer*, Lærernes *Forelæsninger*, Blaagaards *Høresale*, »*Visdommens stille Sale*« o.s.v., ligesom de helst ønskede at tituleres: Lektorer, og Eleverne forsøgte ved at gaa klædt i Livkjole (oftest af Vadmel eller Hvergarn) med korte, spidse Skøder at give Seminariet et vist fornemt Præg. De opnaaede dog kun derved, at man gav dem Øgenavnet »*Rumpetudser*«.

Imidlertid var Kommitteret Arctander udnævnt til Medlem af Kommissionen, og ved kgl. Resol. 29. September 1797 beordret til med Trant at fore det særlige Tilsyn med Seminariet, og da Trant kort efter døde, blev Prof. Fr. Münter hans Stedfortræder. Efter Münters Afgang blev Saxtorph d. 12. April 1799 Andenlærer og Inspektør. Claussen døde 26. August 1801.

II. *Under Saxtorphs Styre.*

Jacob Saxtorph var født i Roskilde d. 7. September 1771, blev Student 1788, tog Skoleembedseksamen 1795 og blev Lærer ved Blaagaard 1799, og da Claussen døde, rykkede han 1801 op paa dennes Plads som Førstelærer. Hans Undervisningsfag var Historie, Geografi og Naturlære. I Saxtorph fandt man en Mand, der med Dygtighed og fast Haand formaaede at lede Anstalten, og Eleverne mærkede snart, at de i ham havde faaet en Lærer, der forstod at vække Interesse for sine Fag, og en Inspektør, der formaaede at sætte sig i Respekt og holde Disciplin uden at lægge snærende Baand paa deres personlige Frihedstrang i deres daglige Færd, naar kun deres Optræden var anstændig og sømmelig; men ondartede Udskejelser straffedes derimod skaanselløst med Bortvisning. En fortrinlig Kraft erhvervede Seminariet i cand. theol. C. L. Strøm, der blev Lærer, efter at Saxtorph ved Claussens Død var avanceret til Forstander.

Hidtil var Seminariet styret som en ægte filantropistisk Lærestanstalt efter tysk Mønster; men allerede nu begyndte Begejstringen at kølnes for Filantropismens Skoletanker. Desuden indsaa man nu, at Eleverne var overbebyrdede med Fag, saa at mange af dem intet lærte til Gavns; og Kommissionen fandt derfor Anledning til at advare Lærerne mod »at udvide Undervisningen til

lærde, spekulative Undersøgelser, men anbefalede dem derimod, »at de paa en populær og tydelig Maade særlig tog Sigte paa at give Eleverne en sund, almennyttig Oplysning«. Prof. Münter, den senere Biskop, udtalte samtidigt, at Maalet med Lærernes Uddannelse kun burde være at sætte dem i Stand til at meddele Landalmuen de nødtørftigste Kundskaber, da en videregaaende Uddannelse efter hans Mening vilde være skadelig, da den kun vilde føre til, at Lærerne følte Utilfredshed i deres Stilling. Seminaristerne skulde opdrages til Nøjsomhed og vænnes til en Levemaade lig Bøndernes; derfor burde Seminarierne lægges paa Landet og ikke i Købstæderne, hvor Eleverne fristedes til Overdaadighed. Lærerne burde føre Tilsyn med, at Eleverne ikke anvendte deres Lommepege til Vin, Kaffe o. lign., eller til Besøg i Teatret. Disse bornerte og reaktionære Anskuelser blev dog kun lidet paaagtede; men man fik dog udvirket, at det blev forbudt Eleverne at medvirke ved Teatret som Statister og Korsangere. Fra Seminariets Side var der dog tidligere gjort Skridt til at gøre Undervisningen mere praktisk og populær, og Strøm, der var gaaet bort fra den aandløse og unaturlige Maade, hvorpaa den kateketiske Undervisning tidligere var drevet, blev udsendt paa pædagogiske Rejser til Nordtyskland og Schweiz for at erhverve Kendskab til nyere Undervisningsmetoder. 1805 blev Agerdyrkningslære optaget som Fag med Prof. Begtrup som Lærer, og til de praktiske Øvelser blev yderligere inddraget 3 Tdr. Land af Blaagaards Jorder under Seminariet. Krigsbegivenhederne 1807 medførte imidlertid Undervisningens Ophør i dette Fag.

Midt under Seminariets Høstferie 1807 gjorde Englænderne Landgang ved Vedbæk. De fleste Seminarister var bortrejste og kun 22 var tilbage. Blandt de frivillige Korps, der i Hast dannedes for at deltage i Hovedstadens Forsvar, var ogsaa Studenterkorpsen, hvis Chef var Hofmarschal Hauch. Seminariets Direktion stillede straks de 22 Elever til Chefens Raadighed; og han anvendte dem da som et Redningskorps, der blev brugt paa Steder, hvor man ønskede særlig paalidelige Folk. Foreløbig blev de paa Seminariet, hvor de maatte skaffe Plads til Syge fra Frederiks Hospital, for at der her kunde blive Plads til saarede

Soldater. Da Fjenden nærmede sig Byen, rejste Saxtorph med Familie til Vestsjælland, medens Seminaristerne indkvarteredes i Regenskirken for at kunne være disponible under C. L. Strøms Ledelse. Endnu nogle Dage begav de sig af og til ud til Blaagaard for at redde det mest mulige af Seminariets Inventarium ind til Byen, men da denne blev aldeles indesluttet og Portene lukkedes, blev de inddelt i Vagtposter paa Rosenborg, Kongens og Prinsens Palæer, samt i Staldmestergaarden. Til Underhold fik hver Mand daglig udbetalt 24 Sk. Seminarielærer Strøm, hvis Hustru var Datter af Universitets-Bibliotekaren R. Nyerup, tog med Hustru og Barn Ophold i Opgangen til Runde Taarn, udenfor Biblioteket, der den Gang var over Trinitatis Kirkes Hvælvinger.

Efter Vaabenstilstanden indfandt Strøm og senere Saxtorph sig atter paa Blaagaard, hvor de fandt stærk Indkvartering af engelske Soldater, og i Haven var der opkastet et Batteri med opplantede Kanoner. Allétræer og Frugttræer laa omhuggede, og Bygningerne var sønderskudte. Derfor fandt Lærerne, at det under disse Forhold var nødvendigt at udsætte Undervisningen, og de raadede da de Elever, der havde Slægt og Venner paa Landet, til at søge Ophold hos disse indtil videre, og tilbage blev saaledes kun 16, der havde Logis i Byen. Da de fjendtlige Tropper var bortdragne, blev der i Hast istandsat nogle Værelser, hvori Undervisningen kunde begynde, og da Økonomens Hus var nedskudt, fik Eleverne udbetalt Kostpenge. Men allerede 1808 blev der givet Ordre til at rømme Seminariets Lokaler, for at disse kunde anvendes til Feltlasaret for de fransk-spanske Tropper, der ankom hertil for at gøre Landgang i Skaane. Foreløbigt fik saa Seminariet Lokaler paa Lystgaarden Store Ravnsborg og en nærliggende Ejendom.

Med tungt Hjerte maatte Saxtorph sige Farvel til »det elskede og skønne Blaagaard«, og med Sorg maatte han erfare, at der endog var Udsigt til, at Lærestalten paa Grund af Pengemangel helt vilde blive nedlagt, hvorfor Lærerne Strøm og M. H. Petersen (der havde afløst Høegh-Guldberg) søgte og opnaaede Forflyttelse til Præstekald. Men Saxtorph, der 1807 var udnævnt til Professor og Medlem af Skolekommissionen, og Reventlow,

bistaaet af Biskopperne Balle og Münter, fik dog endelig udvirket, at Seminariet fremdeles skulde bestaa. Det skulde imidlertid flyttes ud paa Landet, og Valget faldt da snart paa Jonstrup, hvor Staten derefter til Brug for Seminariet erhvervede Hovedgaarden med de nærmest tilliggende Bygninger og Jorder.

Den gamle Tid stod med Hensyn til Embedsbesættelser og Lønforhold ikke i noget Rosenskær for Saxtorph, der i et fortroligt Brev, dateret 13. April 1812, udtaler sig saaledes derom: »Ved Seminariets Oprettelse tænkte man som oftest mere paa Embeder for Folks, end paa Folk for Embedernes Skyld. Sevel skulde anbringes der; til Lærer duede han ikke, og han blev da gjort til økonomisk Inspektør for dog at være Noget. Erfaringen viste imidlertid snart, at han ikke engang kunde bestride det, skønt han intet andet havde at gøre. Zinck, som den . . . (ulæseligt) var i R(eventflows) og S(chimmelmanns) Kridthus, og som de, der kom deraus'en fra, maatte ogsaa han have et Sommer-Lyststed paa Blaagaard; men mere end Musik kunde han ikke præstere. Til det egentlige Arbejde maatte man have to duelige Lærere, Claussen og Riber, og saaledes stod det til 1796 mod Slutningen af Aaret; da døde Riber. Nu søgte over 20 due-lige Folk hans Post; men Guldberg skulde, mere for hans Faders end for sin egen Skyld (skønt han vel for sin egen Skyld havde fortjent det) føjes, og Bastholm, der som Konfessionarius havde været Direktør for Pageundervisningen, vilde have den ved Pagers Indstilling afgaaede Page-Hovmester i Vej. Seminariet maatte da finde sig i at være Middel i Stedet for Øjemed, og nu fandt Bastholm paa det Expidens, som han vidste maatte (som i Lignelsen Fuglen Fønix i Julestuen slog Jeronimus gevæltig) virke paa Rentekammermanden, at man med ringe Bekostning kunde hjælpe disse Personer, da Riber havde 600 Rdl. i Løn. Naar nu Munthe beholdt sin Pension — 200 Rdl. —, behøvede han kun 300 af Ribers Gage, og de 300 blev til Guldberg, som nu kun behøvede 100 Rdl. til Husleje, og saaledes fik Seminariet for 100 Rdl. 2 Lærere i Stedet for een: det var jo Profit tout clair. Munthe duede ikke til den Post og blev Gudskelov snart ked af den. I Efteraaret 1798 kom han til Frue Skole; man vidste vel, at man havde begaaet en Svaged, og vilde nu —

det véd jeg med Vished — have gjort den god igen. Men Guldberg havde ikke Lyst til andet end Time-Informationer, og vilde ikke som Lærer flytte ud paa Blaagaard. Claussen havde imidlertid maattet tage den økonomiske Bestyrelse, hvortil Sevel ikke duede, og man maatte da, efter at have vredet sig næsten $\frac{1}{2}$ Aar, skride til at vælge en Tredielærer, og da Zinck ikke kunde have andet end Musikken, blev det mig. Men da man vel saa, at jeg ikke kunde nøjes med 300 Rdl., og den lærde Skole lige saa vel som vor Kommission holdt paa Økonomien, saa kneb den Munthes Løn, paa Grund af, at han havde beholdt sine 200 Rdl. i Pension som Page-Hovmester. Saa indlod Kommissionen sig i Korrespondance med Finanskollegiet, og paa forventet kongelig Approbation, der endnu ikke var kommen den 14. Februar 1801, fik jeg tillige med min Bestalling den 17. Juli 1799 de 200 Rigsdaler anvist i Finanskammeret.«

Da Jonstrup Hovedgaard var erhvervet, var første Kapitel af Seminariets Historie forbi, og med store Forhaabninger imødesaa Saxtorph den ny Tid, der oprandt, da Blaagaard 1809 genopstod ude paa Jonstrup.

JONSTRUPSAMFUNDET

Jonstrupsamfundet er stiftet den 5. August 1919, og de nedenfor anførte Statuter er udstedt den 2. August 1921 (se Jonstrupbogens 1ste Bind Side 5—7 og Side 74).

§ 1. Samfundets Formaal er at samle Jonstrupperne om fælles Minder og Interesser ved at afholde Stævner paa Seminariet, ved at udgive en Aarbog eller paa anden formaals-tjenlig Maade.

§ 2. Enhver, der er eller har været Lærer eller Elev paa Jonstrup, kan blive Medlem.

§ 3. Samfundet ledes af en Bestyrelse paa 5 Medlemmer, valgt ved almindelig Stemme flerhed og helst af forskellige Aar-gange. Formanden vælges af Bestyrelsen, som selv fastsætter Forretningsgangen. To Revisorer vælges til at gennemgaa Aars-regnskabet.

§ 4. Til at redigere Aarbogen vælger Bestyrelsen en Redak-tør, som efter Samraad med Bestyrelsen bestemmer Bogens Indhold og Pris og hvor ofte den skal udkomme, som Regel hvert Aar.

§ 5. Bestyrelsen fastsætter Storrelsen af det aarlige Kon-tingent, for Tiden 2 Kr., og bestemmer hvor ofte, der skal af-holdes Sammenkomster, som Regel hvert 2. eller 3. Aar.

§ 6. Hver ordinær Sammenkomst betragtes som Samfun-dets Generalforsamling, hvor der vælges ny Bestyrelse, og hvor alt vedrørende Samfundet kan behandles.

§ 7. I Tilfælde af, at Samfundet ophæves, forelægger Be-styrelsen Forslag for Medlemmerne om, hvorledes der skal for-holdes med Samfundets Midler.

I Februar 1924 er Medlemsantallet 310. Især er det Dimit-tender fra 1893 til 1918, der er repræsenteret. Før og efter mangler der en Del. Vil Medlemmerne ikke agitere for større Tilslutning? 1919—23 er kun repræsenteret ved 12 Medlemmer, hvilket er omtrent 12 % af disse Aars Dimittender. Enkelte Aar-gange som f. Ex. 1895 og 1904 er meget ringe repræsenteret. Ingen Aargang er fuldstændig. Bedst repræsenteret er 1917 med 20 Medlemmer af 26 Dimittender og 1912 med 15 af 24. Det vilde være rart at naa til, at Jonstrupbogen kunde leveres for Kontingentet alene, saa at en extra Opkrævning kunde undgaaes. Blev vi rigtig mange, kunde det naas.

Indmeldelser i Jonstrupsamfundet modtages af

Frigast Hansen,

Kommunelærer.

Njalsgade 67 4, København B.

REGNSKAB

	Indtægt.	Udgift.
	Kr. Ø.	Kr. Ø.
$\frac{1}{7}$ 1922— $\frac{31}{12}$ 1923.		
Kassebeholdning pr. $\frac{30}{6}$ 1922	381 00	
Renter	7 46	
Restancer	138 00	
Jonstrupbogen I solgt for et Beløb af	1001 75	
Forsendelsesomkostninger fra Trykkeriet		10 35
Medhjælp ved Udsendelse af Jonstrupbogen I		25 00
Udgifter ved Trykning af 500 Eksp. af Jonstrup- bogen I		1090 10
Postinkasserings- og Postopkrævningsblanketter ..		39 25
Konvolutter, Papir o. s. v.		14 83
Postgebyr		0 63
Porto		176 12
Sekretærens Rejseudgifter til Bestyrelsesmøder ...		10 00
	1528 51	1366 28
Kassebeholdning pr. $\frac{31}{12}$ 1923		162 23
	1528 51	1528 51

Njalsgade 67⁴ d. 31. December 1923.

K. Frigast Hansen.

Undertegnede Revisorer i Jonstrupsamfundet har gennemgaaet ovenstaaende Regnskab og ikke fundet Anledning til nogen Bemærkning.

Søsum og Sierslev Skoler i Januar 1924.

M. Pedersen.

S. M. Waaben.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Seminarieforstander *Stig Bredstrup*, R. Dbm., Jonstrup Statsseminarium pr. Ballerup. Viceinspektør *Carl F. L. Petersen*, Smallegade 8³, København F. Førstelærer *Jørgen Hegelund*, Ulstrup pr. Gørlev. Kommuelærer *K. Frigast Hansen*, Njalsgade 67⁴, København B. Seminarieelev *Thomsen*, Jonstrup Statsseminarium pr. Ballerup.
